

ישמח ישראל

המבואר

מאמר מספה"ק ישמח ישראל
על פרשת השבוע
בתוספת ביאור והערות

ויחי

תוכן העניינים

ה	מבוא
ז	ישמח ישראל
י	הביאור
כו	תמצית המאמר
כח	הוראה למעשה בעבודת ה'
כט	בינת המאמר
לה	אמרות ופנינים יקרים

דברי רבינו ז"ע בענין לימוד דברי תורתו מתוך צוואתו הק'

...הנני מאמין באמונה שלימה כי מאהבת הקב"ה ומחסדו הגדול אשר חושב מחשבות לעזרת כל הנשמות אשר לא ידח ממנו נדח חלילה, ברחמי הרבים סבב כל הסיבה הזאת אשר ישמעו אנשים אשר קטנם עבה ממנתי לקולי, ויבקשו תורה מפי נדכה ונכאה כמוני אשר נפלות היא בעיני, למען אקיים מצות ושננתם לבניך אלו התלמידים, למען אשר לא ימחה שמי חלילה מישראל, ומדי זכרם בי יזכרוני לטובה למען להעלות משאול תחתיה.

לזאת אבקש ואתחנן בבכי ובתחנונים מעת אוהבי ורעי, אשר מסרתי נפשי עליהם, וכמעט רוב ימי חלדי הייתי משרת להם לעסוק לטובתם בכל האפשרות, זכרו נא לבקש רחמים על הדין נפשא עלובתא, ובכל עת אשר תהיו פנוים מצרכים ותעסקו במילי דשמיא, תזכרו נא גם אותי השפל והנדכה, אשר הייתי עמכם בצוותא חדא שנים רבות, לבקש רחמים על נשמת...

כס"ד

פרשת ויחי תשפ"ה

גליון רט

שנה ה

התודה והברכה לכל המסייעים בהוצאת השיעור ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מן השמים

לתשומת לב הלומדים היקרים והנכבדים.

שגיאות מי יבין, היות וקונטרסים אלו יוצאים לעת עתה בלחץ של זמן, ואין מספיק שעת הכושר להגיה את הקונטרס כמו שצריך, לכן אנו מודעים בזה שכל הקונטרס אינו מוגה, והוי דן את כל האדם לכף זכות. כמו כן נשמח מאד לקבל הערות והארות לתיקונים הוספות והשמטות וכל המצטרך

על פי הלכה אסור לעיין בגליון בעת **אמירת קדיש** (מ"ב סי' נו סק"א), בעת **חזרת הש"ץ** (מ"ב סי' קכד ס"ק יז-יח), בעת **קריאת התורה** (סימן קמו ס"ב), בעת **שעוסק בתפילה או בברכה** (מ"ב סי' קצא סק"ה).

לרפואתה ולהחלמתה המהירה והשלמה של האשה מרת שרה גולדה בת רחל לאה בתושח"י.

לתגובות והערות ולכל ענייני הגיליון

03-9146666

פקס: 03-6162226

אימייל: hayismachyisroel@gmail.com

כמו"כ להשתתפות בהוצאות הגיליונות הבאים נא פנו בכתובות הנ"ל.

מאמר לשבת ויחי – חזק

בא לבאר את 'תורת ההתחזקות':

איך להתחזק בשעה שצר לו לאדם ביסורי הגוף והנפש רח"ל
שלא יאמר לנפשו נוּאש ח"ו.

התחזקות באמונה שהכל לטובה ובכטחון שיהיה טוב
שומר את האדם שלא יחטא ח"ו.

בכח האור הגנוז היה יכול כל אדם לראות מה שיהיה אחר היסורים אבל הקב"ה גנוז
לצדיקים שהם ישפיעו לאדם את אור הדעת ואמונה ובטחון, להאיר כל חשכת לבו
ולהחיות את נפשו להשאיר בחיים חיותו.

איך יתחזק מי שהוא משוקע בהבלי תענוגי עוה"ז, או שאר דברים בעניני עבודת ה',
ומשים אל לבו מצבו המר והשפל, שאבדה לו הדרך ולא עשה ותיקן עוד כלל וכלל
בעולם הזה, ועוד דימה בנפשו שאבד תקותו, שאין עוד עצה ותרופה לתחלואי נפשו.

איך להתחזק בעת התגברות הצרות רח"ל שכבר אי אפשר לסבול עוד, ועומד לבלה
ח"ו, וחושב בדעתו שבוודאי הוא עת הישועה, ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע, ועם
כל זה אם לדאבון לבו ח"ו מתגברים עוד היסורים, כל יתרעם ויהרהר, ובפרט שלא
יאמר לנפשו נוּאש ח"ו.

להאמין באמונה שלמה בביאת המשיח ואף על פי שיתמהמה
להתחזק באמונה שהכל לטובה, לצפות ולקוות בכל יום שיבוא.

מי שזוכה וטועם עריבות ומתיקות מאור הדעת שמספרו 'טוב', ויודע ומבין שהוא הטוב
ומטיב לכל, לא יכבה בלילה נרה, כי אף בעת החשבות יאמין ויבטח בשם אלוקיו,
שירחם ויאיר לו כל החשבות.

ח ז ק ח ז ק ו נ ת ח ז ק

פטרון החודש

ידידנו היקרים והנכבדים רודפי צדקה וחסד

משפחת פערעלמאן שיחי'

לונדון

לעילוי נשמת אביהם איש תם וישר
הרה"ח ר' אברהם אליעזר פערעלמאן ז"ל
בן הרה"ח ר' צבי מאיר ז"ל

אהב את הבריות, פיזר נתן לאביונים
בונה ומקים עולה של תורה והסידות
העמיד דורות ישרים ומבורכים
מוקני וחשובי חסידי אלכסנדר

גלב"ע ט' טבת תשע"ו לפ"ק
ת.נ.צ.ב.ה.

זכות האדרת דבריו הק' של רבינו הגדול מאורן של ישראל מרן בעל הספה"ק
ישמח ישראל וצוק ללה"ה זיע"א, יעמוד לזכותו להצלה בכל העניינים אבי"ר

מבוא

'דע' את אלקי אביך ועבדהו - אם אין 'דעת' עבודה מנין.

אל הפועל, הנה עתה צריך הוא לבוא לבחינת דעת, שהוא התקשרות והתחברות עם החכמה והבינה, ולא ינוח ולא ישקוט עד שיהיה מקושר ומחובר היטב בדבר זה ויוציא את הדבר אל הפועל, ולולא הדעת לא יולידו בו החכמה שום מדה, וגם אם יתעורר בו איזה מדה לא יתקיים בו המדה זמן רב, ורק על ידי הדעת יבוא אל המדות ויהיה מקושר בהם באופן קבוע ותמידי, וממילא מובן לפי"ז כי הידיעה לבדה לולא הדעת - שהיא החיבור וההתקשרות עם הידיעה, לא יוכל לבוא לשום מדרגה ולשום מקום הן בגשמיות וכש"כ וקל וחומר ברוחניות.

אחד הדברים הבולטים ביותר לרעה אצל האדם כאשר חסר לו בחינת דעת גם [ובפרט] כאשר יש לו חכמה ובינה, הוא האמונה והבטחון בה', כמאמר צדיקי קמאי, כי המרחק מן 'וידעת היום' עד 'והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד' הוא גדול ורב יותר מהמרחק שבין השמים והארץ. כי 'וידעת' הוא ידיעה' בלבד, ואילו 'והשבות אל לבבך' הוא

המאמר שלפנינו רב הכמות והאיכות, הוא מאמר עמוק ורחב מאד בכמה ענינים בעבודת השי"ת, כשהעיקר בהם הוא איך להתחזק תמיד ולא ליפול לייאוש גם בזמנים קשים ביותר בגשמיות או ברוחניות או בשניהם יחד ולהיות קשור ודבוק בהשי"ת עם בחינת 'דעת' בכח החלק יעקב - החלק אלקי ממעל שבקרב בבחינת 'נחלת יעקב' שהיא ירושה לנו מאבותינו.

כידוע שיש ידיעה ויש דעת, והמרחק שיש ביניהם הוא יותר מהמרחק שיש בין שמים וארץ, כי יש ידיעה שסופה תוגה רח"ל כענין שכתוב (קהלת א, ה) יוסיף דעת יוסיף מכאוב. כי כאשר יש לאדם ידיעה בדבר שצריך לעשות ואינו עושה הרי מי שחסר דעה בזה טוב ממנו עשרת מונים, כמאמר חז"ל "מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידים". וזהו ענין חב"ד - חכמה בינה ודעת. כאשר יש לאדם חכמה, שהיא נקודת המחשבה על איזה דבר, והחכמה מתפשטת לבינה, שהוא מתבונן היטב בפרטי נקודת המחשבה, איך ובאיזה אופן, וכל הדברים הנצרכים כדי להוציא את הדבר מן הכח

בחלק מהדברים שבמאמר זה מדבר רבינו ברזין עילאין ואין לנו עסק בנסתרות, וכתבנו רק תרגום המילים עם קצת הוספות ממקור הדברים מה שנוגע לחלק התרגום, ובהערות הוספנו לבאר קצת בעומק כוונת הדברים עפ"י דרך עבודת ה'. שבת פרשת ויחי נקראת בלשון חסידים גם בשם **'שבת חזק'** על שם שבו מסיימים את ספר בראשית שהוא הספר הראשון מחמשה חומשי תורה, כמו **כן שבת זו היא גם שבת הכנה לימי השובבי"ם**, שמתחילים מיד לאחריה. ואכן המאמר של רבינו מתאים ביותר לשניהם יחד. כי במאמרו בא רבינו לחזק בקיווי אחר קיווי לישועת ה' ולא ליפול לשום ייאוש ח"ו. וגם מעורר בו להתחזק ביותר לתשובה בכל מצב שהוא, ובלשונו הק': **"כי כל זמן שקוסטא דחיותא דא עדיין בקרבנו, יוכל לצמוח להחיותו והטיב אחריתו"** ושמו יאמר האדם, אולי בעונותי הרבים אכן פגמתי כבר גם בחלק זה ח"ו, ומי יודע אם יש בי עדיין קוסטא דחיותא?! לזאת מוסיף רבינו ואומר בשם הספה"ק: **"כי אף שהדורות נעשו קטנים משלפנים, אבל הנקודה הפנימית נטהרת בכל פעם יותר עד ביאת משיח"**!. ומשום כך, בס"ד מתוך לימוד והתבוננות עמוקה בתוכן המאמר, נזכה כלונו יחד בכח שבת זו לברכת **"חזק חזק חזק ונתחזק"** אכ"ר.

הידיעה עם הדעת כאחד. וכלשונו הקדוש של רבינו בתוך המאמר:

"יעקב אבינו ע"ה השפע השפיע לנו אור הדעת שנוכל לחזק את עצמו בתוקף הצרות והחשכות, היינו לחשוב ולשום אל לבו מי הוא המעריב ערבים, וממקור מי יצא היסורים, ממקור הרחמים רבים, אשר מאתו לא תצא הרעות, רק דרכו הטוב להטיב, ואף אם לעומת זה ישים אל לבו שפל מצבו ופחיתות ערכו יראה שאינו כדאי וראוי להישועה, עם כל זאת ידע ידיעה אמיתית ויחזק עצמו עם יקרת נפשו אור הנערב הטמון בקרבנו, אשר בזה יוכל להאיר כל חשכת לבו ולהחיות את נפשו להשאר בחיים חיותו".

הדעת הוא סוד ויסוד קיומו וחיותו של האדם הן ברוחניות והן בגשמיות, ולעומת זה חסרון הדעת הוא החורבן וההרס של האדם בר"ג. אדם שאין בו דעת - להיות מחובר ומקושר עם החלק אלקי ממעל שבקרבנו, הרי בכל דבר קל שאינו לפי רוחו יבוא מיד אל היאוש והעצבות, ויפול ביאושו עד לשאול תחתית ולאבדון רח"ל, ולעולם לא ימצא רפואה למכתו, אבל אם יש בו את כח הדעת, הרי זה נותן בו קיום תמידי מתוך חיות ותקווה, וגם כאשר לא ישיג את מבוקשו ורצונו, הוא ימשיך לקוות ולחזור ולקוות אל ה', ויוסיף לחזק תמיד תקוותו ואמונתו ובטחונו בה'.

ישמח ישראל

שהכל הוא לטובה מאת הבוית"ש, כי דרכו הטוב רק להטיב עם בריותיו, וזפרט לזרע ישראל עם סגולתו, והוא בצחינת העדר קודם להוי"ה, וכמו שנאמר (ישעי' נז, ז) 'ברגע קטן עצמתך וברחמים גדולים אקבצך', והרגע יחלוף ועצור ויהיה אך טוב. ואילו היה האדם מחבונן עצמו בכל זה הדק היטב, לא היה מתרעם ומהרהר על היסורים, ולא היה חוטא, כי היה יודע שהרגע יחלוף כלל עובר, והטוב בא יבוא אחריו, כי ברישא חשוכא והדר נהורא (שבת ע"ג), והתקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס לטורקלין (אבות ד ר טז).

וזה ענין מאמר חז"ל (ב"ר ג, 7-1) 'זירא אלוקים את האור כי טוב' (בראשית א, 7) וכו'. מהיכן נבראת האורה, אמר ליה מלמד שנתעטף בה הקב"ה כשלמה והבהיק זיו דדרו מסוף העולם ועד סופו וכו' נגנזה והיא מתוקנת ללדיקים לעתיד לבא. היינו שבתחילה היה האדם יכול להביט ולראות על ידי אור גדול המופלא מה שיהיה מסוף העולם ועד סופו (ע"י חגיגה יב), היינו מה שיהיה אחר היסורים, כמו מי שמביט ומסקיף בעד הזכוכית וראה מה שהוא מבחוץ. וגנזה, וזוה"ק (ח"ב קמח) איתא, רבי יהודה אומר אלמלא התגניז מכל וכל, לא קאים עלמא אפילו רגעא דחא, אלא התגניז ואזדרע, כהאי זרעא לעביד תולדין וזרעין ואיבין, ומניה אתקיים עלמא, והיא מתוקנת ללדיקים, והלדיקים יספיעו שפע השפעות מהטוב הגנוז, הוא אור הדעת, לכל נפש ישראל. ובמדרש ויק"ר (כ, ט) תפוח עקיבו של אד"ר היה מכהה גלגל חמה, קלסתר פניו על אחת כמה וכמה, ואחר הקילקול ניטל זיו, ויעקב אבינו ע"ה שיהיה מתקן חטא לדאס הראשון כמו שכתב

[ג] ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו' (מז, כח).

הגה נודע החלק חלקי הנטועה ומושרשת בלב איש ישראל נקרא חלק יעקב, בחינת נחלת יעקב ירושה מאבותינו הק'. וזה 'ויחי יעקב', שהיה משפיע חיות דקדושה לכל אחד ואחד מישראל על ידי הגיוץ חלקי, שיוכל להחיות ולהשיב את נפשו מסיבת נפש, והיה משפיע חיות לדעת ישראל, יעקב הוא דעת, שנודע יעקב אבינו ע"ה עלה מדתו בשרשו למעלה לבחינת מקור דעת עליון הק', וכמו שאמרנו (תקו"ז כט). שיעקב אבינו ע"ה ומשה רבינו עלו למעלה לבחינת מקור דעת הק', אך יעקב הוא מלכר ומשה הוא מלגאור.

ונודע דאס הדעת יולא מראשי תיבות 'את' 'השמים' יצאת 'הארץ' (בראשית א, 6) שעולה מספר 'טוב', והוא גושפנקא למלכא דחתיים ביה שמיא וארעא, ועם אור הדעת יוכל לחבר ולהעלות אנשים פשוטים שהם בחינת ארץ למדרגת שמים, כי דעת הוא התחברות, כטעם וידע האדם (שם ד, כה), והיינו על ידי אור הדעת אף כשיתבונן ויחשב פחיתות ערכו ושלפ עומק מלכו, עם כל זאת לא יאמר לנפשו נושא אך יבטח בשם וישען באלקיו, המקום מעפר דל ומאשפות ירים אביו, שגם מאשפות דלותיו ירוממינו, וכמאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קל"ט, ח) 'ואלציעה שאול הגד', אף אם אני ח"ו בשאול עם כל זאת הגד, באנחה אחת מעומק הלב הגד כי חסדי ה' לא תמנו.

וזה מאמר הכתוב (דניאל, כח, ט) דע את חלקי אביך ועבדה, מי שחונן לו ה' עם אור הדעת, אף כשבא עליו איזה סיבה לא טובה ח"ו, יודע ומצין בטוב

מנצו המר והשפל, שאבדה לו הדרך ולא עשה ותיקן עוד כלל וכלל בעולם הזה, ועוד דימה בנפשו שאבד תקוותו, שאין עוד ענה ותרופה לתחלואי נפשו, על זה אמרו חז"ל ש'יפרח באויר', היינו שיחזק ויאמץ את נפשו בהחלק יעקב אשר עדיין בקרבו, אשר לא יגע בה שום רע ח"ו, ולא נפגם ונתקלקל ח"ו. וזה מאמר הכתוב (ויכ"ד, כד) 'חלקי ה' אמרה נפשי על כן אוחיל לו', יען שידעתי שחלק ה' בקרבי, בזה אתגחם ואתחזק את עצמי, כי עוד יש תקוה ולא נאבד תוחלתי, וזהו 'על כן אוחיל לו'.

וזהו שאמרו במדרש לקמון (ב"ר זח, יט) 'יהי דן נחש עלי דרך (מט, יז) וכו', לפי שהיה יעקב אבינו ע"ה רואה וסובר על שמשון שהוא מלך המשיח, כיון שראה אותו שמת, אמר אף זה מת, לישועתך קויתי ה'. היינו יעקב אבינו ע"ה היה רופה ומציט באחרית הימים, וראה כל היסורים והכרות והרפתקאות שיעברו על בניו, כיון שראה את שמשון ניחם את נפשו, כי סובר בו שהוא מלך המשיח, והוא יגאל ויפדה את בניו מלכותיהם, כיון שראה אותו שמת אמר אף זה מת לישועתך קויתי ה', מאמין אני עוד באמונה שלימה שהבורא ב"ה הוא המהוה כל היות ומסבב כל הסיבות, ודורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו, ומסתמא עוד לא בא מועד ועת לגאולתם, ומאפה ומקוה ומייחל אני לישועת ה' עד מהרה, שישקיף וירחם ה' עליהם.

ומזה נוכל לדעת להשכיל מוסר ודרך לעבודת ה' ולצפות לישועה, ולא ולמד מיעקב אבינו ע"ה, כשראה כל הרפתקאות והגלים והכרות שיעברו על בניו, שבכל יום יהיה קללתו מרובה מחברו ח"ו (סוטה מט, א), וכשראה את שמשון ניחם את נפשו וסבר שהוא מלך המשיח, וקץ שם לחושך, ועם כל זאת כשראה אותו שמת אמר לישועתך קויתי ה', ולא נסוג אחור, והיה מחזק את עצמו בהתחזקות אמיני ואמר לישועתך

הזוה"ק (ד"ג קי"א: ועי' ח"ב קמ"א): היה זוכה לאור הגדול הטוב והגנוז. וזה 'ויחי יעקב', שהי' מחיה את הדעת. ומעשה אבות סימן טוב לבנים, שזרח בחושך אור לישאים, והאיר בלב עדת עם קודש לאחרית הימים. וזהו שאמרו במדרש (תנחומא ויחי ג, לו, ה) רבינו הק' בחייו היה דר בציפורי י"ז שנה, והיה קורא על עצמו ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה – וחיה יהודא בציפורי י"ז שנים. היינו רבינו הקדוש כל אותו שנים היה חושק וסובל יסורים רח"ל, וקורא על עצמו ויחי יעקב י"ז שנה, המספר י"ז מרומז על שם הדעת שבגימטריא "טוב" כהנ"ל, היינו יעקב אבינו ע"ה השפיע השפיע לנו אור הדעת שנוכל לחזק את עצמו בחוקק הארות והחשבות, היינו לחשוב ולקום אל לבו מי הוא המעריב ערבים, וממקור מי יאלץ היסורים, ממקור הרחמים רבים, אשר מאתו לא תלא הרעות, רק דרכו הטוב להטיב, ואף אם לעומת זה ישים אל לבו שפל מנצו ופחיתות ערכו יראה שאינו כלאי וראוי להישועה, עם כל זאת ידע ידיעה אמינית ויחזק עצמו עם יקרת נפשו אור הנערב הטמון בקרבו, אשר בזה יוכל להאיר כל חשכת לבו ולהחיות את נפשו להשאר בחיים חיותו. וזה שאמרו חכמינו ז"ל (כתובות ק"ג): רבי בבית שערים הוה, אלא כיון דחליש אמטיוהי לציפורי, דמדליא ובסיס אוירא. לנדוע מה שכתב בספר יצירה (ג, ב-ג) תלת אבהן קדישין אברהם יצחק ויעקב הם בסוד מים אש אויר, ויעקב אבינו ע"ה הוא בחינת אויר, וזהו שאמר דמדליא אוירא, היינו שיוכל להתרומם ולחזק את עצמו בתוך החשבות עם חלק יעקב אשר בקרבו. וזה הרמז ממאמר חז"ל (כתובות קט"ו): מי שאבדה לו דרך שדה יפרח באויר, לנדוע עולם הזה נקרא שדה (ליקוטי תורה פר' שמואל), כמאמר הכתוב (משלי כד, ז) על שדה איש עלל עברתי, מלך לשדה נעבד (קהלת ה, טו), היינו מי שהוה משוקע בהבלי תענוגי עוה"ו, ומשים אל לבו

שכתבנו לעיל, אף שלבו היה בטוח כי מרוב היסורים רח"ל ישלח לו עזרו מקודש, ורפואתו קרובה לבא, ואם לדאבון לבו עוד לא יזכה להטובה, עם כל זה יחזק ויאמץ לבו ויקוה אל ה', כמאמר חז"ל (ברכות לב:): קוה וחוזר וקוה, תאוותו של עולם הבא – היינו לנוע בינה היא מקור התשובה (מגילה יז: זר"ק ח"א עט:): ובינה היא בכבוד עולם הבא (וזה"ק ח"ב כז:), היינו אף מי שהוא בשפל המצב מאוד מאוד ועני ודל בדעת, עם כל זה ייחל יקוה לישועת ה' שיאיר לו ה' את עיניו ויורה לו דרך התשובה, חנינה בקיוויו – היינו אף מי שיועד שפל מצבו שמאלו אין מגיע לו כלל וכלל, רק מבקש מאורר מתנת חנם חנני, מזד חסדי ה' כי לא תמנו, ייחל ויפנה לישועת ה' שהוא מרחם על כל צריותיו.

וזוהו שנאמר בתורה הקדושה (במדבר י, טו) 'ונסע דגל מחנה דן מאסף לכל המחנות', היינו דן היה מאסף ומגביה ומעלה כל המחנות שהיה בשפל המצב, כי היה מחזק אותם לעבודת הקודש, שיקוו לישועת ה' ושיבטחו בשם, כי הוא הטוב והמטיב לכל ומרחם על כל הנפשות, ואף על הנפשות שנפסקו ח"ו ממקור רחמים פשוטים. וכמו שאמר הרב המגיד בעבודת ישראל (פסוק יז ד"ה לישועתך) שפרשיות מקץ ויגש נפקד מקום שם הוי"ה שמורה על רחמים וחסדים פשוטים עד לישועתך קויתי ה', והיינו כמו שכתבנו, כי אף נפשות האלה יבטחו בה' כי הוא הטוב והמטיב לכל, וכמאמר הכתוב (תהלים קו, ט) הודו לה' כי טוב.

וזוהו מאמר הכתוב (משלי לא, יז) 'טעמה כי טוב סחרה לא יכבה בלילה נרה', היינו מי שזוכה וטועם עריבות ומתיקות מאוד הדעת שמספרו 'טוב', ויודע ומזין שהוא הטוב ומטיב לכל, לא יכבה בלילה נרה, כי אף בעת החשכות יאמין ויבטח בשם אלקויו, שירחם ויאיר לו כל החשכות, כמו שנאמר (מזכה ז, ט) 'כי אשך בחושך ה' אור לי'.

קויתי, ומסתמא אינם כדאים וראויים עוד לישועת ה'. כמו כן בעת התגבר הדינים ח"ו על האדם רח"ל, ובעת התגברות החרות שאף אפשר לכבול עוד, ועומד לכלה ח"ו, חושב בדעתו שבודלתי הוא עת הישועה, ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע, ועם כל זה אם לדאבון לבו ח"ו מתגברים עוד היסורים, כל יתרעם ויהרהר, ובפרט שיאמר לנפשו נושא ח"ו, רק יקוה ויחזור ויקוה, ויאמץ את נפשו בה' כי חסדי ה' לא תמנו, ולא ידה ממנו נדה, ולא יאבד נימץ מישרחל ח"ו, ומסתמא איננו כדאי וראוי עוד לישועת ה'.

ובמו כן גם בעניני דרכי עבודת ה', וכמאמר הכתוב 'יהי דן נחש עלי דרך שפיון עלי אורח הנושך עקבי סוס ויפול רוכבו אחר לישועתך קויתי ה'. היינו על פי מאמר חז"ל (קידושין ב:): שהתורה הקדושה נקרא דרך לכתיב (שמות יז, ט) הדרך אשר ילכו בה, וההפך מדרך לארחה, 'דרך' הוא דרך הרבים שרבים דשין בו, 'אורח' הוא שציל ומסילה ליחיד ססולל לעלמו דרך אשר ילך בו, וזה אם האדם דימה בנפשו שמשיג השגות הבורא ב"ה, והולך בדרכי גבוהים ורמים עד שעושה לעלמו דרך הישר לעלות להר ה', וגם הוא בחינת מרכיב אורה על החומר, וכמו שאמרו על דרך 'לסוסתי ברכבי פרעה' (שיר א, ט), שחלק הדומם ראוי להמשך אחר חלק אלקי, ולא הגפש אחר החומר, כסוסי פרעה שהסוסים נמשכו בעל כרחם לים אחר העגלות. וזהו 'יהי דן', שהוא על דרך התורה, ועם כל זה אם בא הגחש עלי הדרך, ונשכו והחטיאו, או מי שעולה במסילת יחיד, והשפיון בא ונשכו, בחינת 'הנושך עקבי סוס', עם כל זה לישועתך קויתי ה', ולא יאמר נושא, כי עוד בו חלק יעקב שלא נפגם.

וזוהו שאמר המדרש (ב"ר מה, יד) אמר רבי יוחנן הכל בקיוויו, יסורים בקיוויו וכו', תאוותו של עולם הבא בקיוויו וכו', חנינה בקיוויו. יסורין בקיוויו – הוא כמו

מבוא ותוכן המאמר: מאמר זה בא לבאר את עומק הכוונה בפסוק 'דע את אלקי אבך ועבדו' מזה אותו דעת, ואך וכמה זוכים להשיג את הדעת, ומה צריך לעשות כדי להיות עם הדעת וההתקשרות, ויבאר אך שהאדם צריך תמיד להתחזק באמונתו ובבטחונו בהש"ת, אפילו בשעה שהושב בו הגה ישעונו קרובה לבוא, ולדאבן לבו ח"ו מתגברים עוד היסורים - יסורי הגוף ויסורי הנפש, בל יתרעם ויהרהר, ובפרט שיאמר לנפשו נואש ח"ו, רק הכל בא בקיווי - יקוה ויחזור ויקוה, ויאמין את נפשו בה' כי חסדי ה' לא תמנו. ומי שזוכה וטועם עריבות ומתיקות מאור הדעת שמספרו 'טוב', ויודע ומבין שהוא הטוב ומטיב לכל, לא יכבה בלילה נדה, כי אף בעת החשכות יאמין ויבטח בשם אלוהיו, שירדם ויאיר לו כל החשכות, כמו שנאמר 'כי אשב בחושך ה' אור לי'.

- החלק אלקי הנוטעה ומושרשת בלב אישי ישראל נקרא חלק יעקב, ויעקב אבינו שהוא בחינת 'דעת' משפיע חיות דקדושה לכל אחד ואחד מישראל על ידי הניצוץ אלקי שיוכל להחיות ולהשיב את נפשו משיבת נפש.
- על ידי אור הדעת אף כשיתבונן ויחשב פחיתות ערכו ושפל עומק מצבו, עם כל זאת לא יאמר לנפשו נואש אך יבטח בשם וישען באלוקיו, המקים מעפר דל ומאשפות ירים אביון, שגם מאשפות דלותינו ירוממינו.
- עם אור הדעת, אף כשנא עליו איהו סיבה לא טובה ח"ו, ויודע ומבין בטוב שהכל הוא לטובה מאת הבוית"ש, כי דרכו הטוב רק להטיב עם בריותיו, והרגע יחלוף ויעבור ויהיה אף טוב.
- אילו היה האדם מתבונן עצמו בכל זה הדק היטב, לא היה מתרעם ומהרהר על היסורים, ולא היה חוטא, כי היה יודע שהרגע יחלוף כצל עובר, והטוב בא יבוא אחריו.
- בתחילה היה האדם יכול להביט ולראות על ידי אור הגנוז המופלא מה שיהיה מסוף העולם ועד סופו, היינו מה שיהיה אחר היסורים, כמו מי שמביט ומשקיף בעד הזכוכית ורואה מה שהוא מבחוץ. והקב"ה גזזה לצדיקים, שהם ישיפיעו שפע השפעות מהטוב הגנוז, הוא אור הדעת, לכל נפש ישראל.
- יעקב אבינו ע"ה השפיע לנו אור הדעת שנוכל לחזק את עצמו בתוקף הצרות והחשכות, היינו לחשוב ולשום אל לבו מי הוא המערבי ערבים, וממקור מי יצא היסורים, ממקור הרחמים רבים, אשר מאתו לא תצא הרעות, רק דרכו הטוב להטיב.
- אף אם לעומת זה ישים אל לבו שפל מצבו ופחיתות ערכו יראה שאינו כדאי וראוי להישועה, עם כל זאת ידע ידיעה אמיתית ויחזק עצמו עם יקרת נפשו אור הנערב הטמון בקרבן, אשר בזה יוכל להאיר כל חשכת לבו ולהחיות את נפשו להשאר בחיים חיותו.
- מי שאבדה לו דרך שדחו ופרח באויר - מי שהוא משוקע בהבלי תענוגי עוה"ז, ומשים אל לבו מצבו המר והשפל, שאבדה לו הדרך ולא עשה ותיקן עוד כלל וכלל בעולם הזה, ועוד דימה בנפשו שאבד תקותו, שאין עוד עצה ותרופה לתחלואי נפשו, יחזק ויאמין את נפשו בהחלק יעקב אשר עדיין בקרבן, אשר לא יגע בה שום רע ח"ו, ולא נפגם ונתקלקל ח"ו.
- 'חלקי ה' אמרה נפשי על כן אוחיל לו', יען שידעתי שחלק ה' בקרבי, בזה אתנחם ואתחזק את עצמי, כי עוד יש תקוה ולא נאבד תוחלתי, וזהו 'על כן אוחיל לו'.
- לישועתך קיויתי ה', בעת התגבר הדינים ח"ו על האדם רח"ל, ובעת התגברות הצרות שאי אפשר לסבול עוד, ועומד לכלה ח"ו, חושב בדעתו שבוודאי הוא עת הישועה, ועת צרה היא ליעקב וממנה ישועה, ועם כל זה אם לדאבן לבו ח"ו מתגברים עוד היסורים, בל יתרעם ויהרהר, ובפרט שלא יאמר לנפשו נואש ח"ו, רק יקוה ויחזור ויקוה, ויאמין את נפשו בה' כי חסדי ה' לא תמנו.
- יעקב אבינו ע"ה היה צופה ומביט באחרית הימים, וראה כל היסורים והצרות והרפתקאות שיעברו על בניו, כיון שראה את שמשון ניחם את נפשו, כי סובר בו שהוא מלך המשיח, וכיון שראה אותו שמת אמר אף זה מת 'לישועתך קיויתי ה', מאמין אני עוד באמונה שלימה שנסתמא עוד לא בא מועד ועת גאולתם, ומצפה ומקוה ומייחל אני לישועת ה' עד מהרה, שישקיף וירחם ה' עליהם.
- ומזה נוכל לדעת להשתכל מוסר ודרך לעבודת ה' ולצפות לישועה, בעת התגברות הצרות שאי אפשר לסבול עוד, ועומד לכלה ח"ו, חושב בדעתו שבוודאי הוא עת הישועה, ועת צרה היא ליעקב וממנה ישועה, ועם כל זה אם לדאבן לבו ח"ו מתגברים עוד היסורים, בל יתרעם ויהרהר, ובפרט שלא יאמר לנפשו נואש ח"ו, רק יקוה ויחזור ויקוה, ויאמין את נפשו בה' כי חסדי ה' לא תמנו.
- כמו כן גם בעניני דרכי עבודת ה', אם האדם דימה בנפשו שמשגיג השגות הבוה"ב ב"ה, והולך בדרכי גבוהים ורמים עד שעושה לעצמו דרך הישר לעלות להר ה', וגם הוא בחינת מרכיב צורה על החומר, ועם כל זה אם בא הנחש עלי הדרך, ונשכו והחטיאו, או מי שעולה במסילת יחיד, והשפיתון בא ונשכו, בחינת 'הנושך עקבי סוס', עם כל זה 'לישועתך קיויתי ה', ולא יאמר נואש, כי עוד בו חלק יעקב שלא נפגם.
- הכל בקיווי, יסורים בקיווי וכו', ואתו של עולם הבא בקיווי וכו', חנינה בקיווי. יסורין בקיווי - אף שלבו היה בטוח כי מרוב היסורים רח"ל ישלח לו עזרו מקודש, ורפואתו קרובה לבא, ואם לדאבן לבו עוד לא יזכה להטבה, עם כל זה יחזק ויאמין לבו ויקוה אל ה', שיבקש מאוצר מתנת חנם חנני, מצד חסדי ה' כי לא תמנו, ייחל ויצפה לישועת ה' שהוא מרחם על כל בריותיו.
- בפרשיות מקץ ויגש נפקד מקום שם הו"ה שמועה על רחמים וחסדים שפוטנים עד 'לישועתך קיויתי ה', והיינו כמו שכתבנו, כי אף נפשות האלה יבטחו בה' כי הוא הטוב והמטיב לכל, וכמאמר הכתוב הודו לה' כי טוב.
- מי שזוכה וטועם עריבות ומתיקות מאור הדעת שמספרו 'טוב', ויודע ומבין שהוא הטוב ומטיב לכל, לא יכבה בלילה נדה, כי אף בעת החשכות יאמין ויבטח בשם אלוהיו, שירדם ויאיר לו כל החשכות, כמו שנאמר 'כי אשב בחושך ה' אור לי'.

הנה נודע לכל כי החלק אלקי הנטועה ומושרשת בלב איש ישראל נקרא חלק יעקב¹, והוא בחינת 'נחלת יעקב' כי לכל אחד ואחד מישראל יש חלק זה בירושה מאבותינו הקדושים, ונחלה היא לשון ירושה². וזה מה שבא הכתוב לרמז באומרו 'ויחי יעקב', שיעקב אבינו היה משפיע חיות דקדושה לכל אחד ואחד מישראל על ידי הניצוץ אלקי, כדי שבכח הניצוץ הזה יוכל כל אחד להחיות ולהשיב את נפשו משיבת נפש³, ולכן נקרא 'נחלת יעקב', כי יעקב הוא המחיה חלק זה בכל

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו' (מז, כח). וצריך להבין מה בא הכתוב להודיענו בזה⁴, והיה צריך להתחיל ויהיו ימי יעקב וגו' (קו' הראשונים ז"ל). ועוד, הרי פרשה זו מיירי במיתתו של יעקב וא"כ למה פתח ב'ויחי'⁵. ועוד למה קורא לו בשם יעקב ולא בשם ישראל⁶ (אוה"ח ק').

החלק אלקי מומעל המושרשת בכל איש ישראל נקרא חלק יעקב, ויעקב אבינו שהוא בחינת דעת משפיע חיות דקדושה לכל אחד מישראל, שיוכל ע"ז להחיות ולהשיב את נפשו משיבת נפש.

הערות וצינונים

הבן, כי כל בן הוא יורש, ואפילו ברא בישא יורש, וזה בא לומר שהחלק אלקי ממעל הנטוע בכל איש ישראל מכוחו של יעקב אבינו, הוא חי וקיים בכל אחד מכם ירושה, ולכן גם אם הוא 'ברא בישא' דהיינו במצב רע ושפל בתכלית השפלות שאין למטה ממנו, עכ"ז נשאר בו החלק יעקב, כי חלק זה הוא נחלת - ירושת יעקב ואין לך בן שאינו בתורת ירושה. וכך כותב רבינו בפרשת שמות אות א [ועוד הרבה מקומות] וזה"ק: "...וזה הוא בבחינת נחלה וירושה, אף ברא בישא יורש את אביו, ובכח הנחלה וירושה נתעורר בנו שורש מורישינו שהוא הקב"ה וחלק אלוקי אשר נפח בנו, ונתוסף בנו דעת והכרה יתירה לידע יקרת נשמתנו מאין היא ולמה באה לעולם... וכאשר יודע כי יש לו חלק יעקב ובבחינת נחלה וירושה ממילא יצא מכל דאגותיו וצרותיו כדברינו הנ"ל, אף אם הוא בעיניו ח"ו בבחינת ברא בישא יש לו ירושה, וממילא מתעורר בו כח מורישו וישוב עוד אל ה'.

ו. דבר חידוש נפלא מביא רבינו להלן באות ז בשם הספרים הקדושים (פרי צדיק פ' ויחי אות א): **כי אף שהדורות נעשו קטנים משלפנים אבל הנקודה הפנימית נטהרת בכל פעם יותר עד ביאת המשיח**, וזה 'מה זרעו בחיים', היינו שהמה עומדים רק עם החיים, והיא חלק יעקב שבתוך לבם והוא חיות הנפש כח יעקב שבזכות זה נגאלים, אף הוא בחיים, שזה מוכרח שהוא בחיים, שהרי הכל הוא מכחו של הזקן אבינו יעקב ע"ה, וראי' שיעקב אבינו לא מת, כי כל חיות זרעו רק עם חלק חיותו, וע"ע בסמוך.

ז. להלן באות ז כותב רבינו: וכ"ז שקוסטא דחיותא דא עדיין בקרבו יוכל לצמוח להחיותו לגמרי ולהיטיב אחריתו. וענין

א. כן הקשו הראשונים ז"ל (עין בחזקוני ובינו בחיי ועוד) שהרי הדבר מובן מאליה מתוך חשבון השנים, שהרי יעקב היה בן מאה ושלושים שנה ברדתו למצרים כאמור לעיל (מז, ט) 'ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה', וחי מאה ארבעים ושבע שנים נאמר כאן בפסוק.

ב. וכפי שהביא רש"י על פסוק זה: למה פרשה זו שתומה, לפי שכשנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד, הרי שפרשה זו מיירי מפטירתו של יעקב, ולמה נקרא פרשה שתומה זו בשם 'ויחי'.

ג. הרי שם יעקב מורה על מדרגה פחותה ושם ישראל על מדרגה עליונה, וא"כ למה מכנה אותו בשעת פטירתו בשם המורה על מדרגה קטנה.

ד. וענין זה מבואר בדברי רבינו להלן אות ז ובעוד מקומות ביתר ביאור, וזה"ק: יעקב אבינו לא מת, והוא שלא נאמר בו מיתה רק גייעה ואסיפה ויגוע ויאסף אל עמיו, היינו שנאסף אל עמו שהם ישראל, **שכח הנפש של יעקב כנס לתוך הפנימיות של ישראל**, והוא הבריח התיכון המברית מן הקצה אל הקצה, וזה חלק יעקב שיש בכל סוג ישראל, וזה אעפ"י שחטא ישראל הוא, כי בחינת ישראל נשאר עדיין בקרבו ועוד בו רשפי אש היהודית, **וזה הוא מקור הנשמה הטהורה חיות דקדושה**. וזה כוונת אמרם ז"ל מה זרעו בחיים, היינו עם החיות מחלק יעקב עם חלק הזה הנני מושיעים. וע"ע להלן בהערות אות ד-ה.

ה. כוונת עומק הענין בזה שנקרא 'נחלת יעקב' הוא, כי נחלה היא ירושה, ומדין ירושה אין שום נפק"ב במצבו של

שיתעלה עם מדתו שהוא תפארת בשורשו למעלה עד לבחינת מקור דעת עליון הקדוש^ט, ובאותה שעה נשתכלל העולם. ואף שמשנה רבינו הוא מרכבה למדת תפארת ונשמתו מושרשת בדעת העליון^י, והוא זה שממשיך בחינת דעת לכללות ישראל^{יא}, מכל מקום גם יעקב הוא בחינת דעת, וכמו שכתב בתיקוני זוהר (תיקון יג, כ.ט). **שיעקב אבינו ע"ה**

הערות וציגונים

בין החכמה שהוא מימין ובין הבינה שהוא משמאל, ועיין באוהב ישראל פרשה ויחי ד"ה או יאמר. וע"ע להלן אות יב.

י. כדאיתא בליקוטי תורה להאריז"ל (פ' שמות) על מה שאמרו חז"ל (במד"ר יד, ט) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, אבל באומות העולם קם, ומנו בלעם. כי משה ובלעם הם סוד הדעת, זה בקדושה וזה בטומאה. וזה שהיה בלעם מתפאר על עצמו באומרו (במדבר כד, ט) 'יודע דעת עליון' כי הוא היה דעת דקליפה לעומת מה שהיה מרע"ה בסוד דעת עליון דקדושה.

ובספר התניא באגרת הקודש (פרק ט) מבאר ענין 'דעת עליון': שכל חיבור והתקשרות בעניני גשמיות הוא דעת תחתון, ויש בחינת 'דעת עליון' שהוא בחינת התקשרות וחיבור מקור השכל המשיג עומק המושג, שהוא נקודה וכבר המבריק על שכלו, ויבוא עומק המושג לידי הבנה בהרחבת הביאור באורך ורוחב שהיא בחינת בינה, הנקרא רחובת הנהר. ועיין עוד בתניא פ"ג בביאור ענין דעת עליון של מרע"ה, ששורש נשמתו הוא מבחינת הדעת שבעולם האצילות, דהיינו מאור אין סוף ב"ה גופיה. כי הספירות דאצילות מאוחדת עם אא"ס ב"ה והספירות דשאר עולמות הן רק לבושים לספירות דאצילות, ועיין היטב מש"כ בספרו ליקוטי תורה פ' ואתחנן (דף ה).

יא. עיין מש"כ בזה באריכות בעל התניא פרק מב (והוא עפ"י דהזו"ק) שמשנה רבינו נקרא 'רעיא מהימנא' שהוא ממשיך בחינת הדעת לכללות ישראל לידע את ה', כל אחד לפי השגת נשמתו ושורשה למעלה, ויניקתה משרש נשמת משה רבינו ע"ה המושרשת בדעת עליון שבי' ספירות דאצילות המיוחדות במאצילן ב"ה. וראה עוד במאור עינים (פ' בראשית) שהדעת הוא בחינת משה, והתפשטות הדעת שהוא בחינת משה הוא בכל נשמות ישראל כל אחד לפי מדרגתו. ובפרשת תרומה הוסיף עוד דלכן לא ידע איש את קבורתו, פירוש שלא ידעו היכן הוא קבור וגו', **כי באמת הוא נגנז ונקבר בדעת של כל אחד ואחד מישראל**. וע"ע בהערה להלן אות יג.

אחד מישראל, ויעקב אבינו היה משפיע חיות לתוך ה'דעת' של כל ישראל, כיון שיעקב הוא בחינת דעת, כפי שנודע מדברי הזוה"ק (שמות טו). שכאשר רצה הקב"ה לקיים את העולם על ידי חכמה בינה דעת^ח, עשה הקב"ה לאברהם איש החסד שיתעלה לבחינת חכמה, ויצחק שמדתו גבורה שיתעלה לבחינת בינה, וליעקב אבינו ע"ה עשה הקב"ה,

זה מבואר יותר בפרשת משפטים אות ו ששם כותב רבינו בביאור דברי הגמ' במגילה: ליכא דידע לישנא בישא כהמן, אמר אליהם של אלו ישן הוא, היינו שהחלק אלקי אשר בקרבם נתיישן בבחי' שינה ואינם מרגישים עוד שום חיות מזה, וממילא הם בפירוד לבבות כאשר לא יראו את אור פני מלך חיים אשר בקרבם, וע"ז אמר "ישנו, היינו שהמה בבחי' שינה שאינם מרגישים החלק יעקב שבקרבם, והמה מפוזר ומפורד בין העמים, היינו שהמה בפירוד לבבות, וע"ז דימו לנפשם שהמה בטלים בין העמים חלילה, לזאת צותה על מרדכי לאחד לבבם.... וע"י מחצית השקל המרומז לזה שעוד המחצית הוא החלק הטוב חלק יעקב שצורתו חקוקה בכסא הכבוד עוד בקרבם, ואף שהוא מכוסה ונסתר כמוץ דמכסי על חטה וכעננא דמחפי על שמשא, אבל כאשר יעורר א"ע ויבטש בהניצוץ האש הזה, נעשה אש נופח ושוּרף את הכל כל המסכים והמבדילים.

ח. כי אין לך דבר בעולם שיכול להתהוות בלי שלושה בחינות אלו של 'חכמה בינה ודעת', על דרך הכתוב (משלי ג, ט-כ): ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, בדעתו תהומות נבקעו ושחקים יערפו טל'. [עיין בישמח ישראל פ' ויצא אות ד]. והענין הוא, כי לכל דבר שאדם רוצה להשיג, בין ברוחניות ובין בגשמיות, הרי החכמה היא המחשבה הראשונה שחושב באותו דבר שהוא רוצה, ואחר כך מתפשט המחשבה אל הבינה, שמתחיל להתבונן איך להוציא את מחשבתו מן הכח אל הפועל, ולאחר שהכל בור לו, אז צריך לבחינת דעת, שהוא לשון התקשרות, שהוא מתקשר ומתחבר לאותו דבר ואינו מניחו עד שמוציאו אל הפועל, ונמצא שהדעת הוא המקשר ומייחד את החכמה והבינה כאחד, ומקשר את המוחין אל המדות, והוא קיום המדות וחיותן. ועיין בספר הק' 'יושר דברי אמת' (ה"א אות כ) ובתניא (פ"ג) שהאריכו בביאור ענין זה.

ט. שמדת תפארת עולה בשורשה לדעת העליון, שהוא המשפיע לה בקו האמצעי, כי הדעת הוא האמצעי והמכריע

הניצוץ אלקי, שיוכל להחיות ולהשיב את נפשו משיבת נפש וע"ז יכול כל אחד לשוב תמיד אל השי"ת.

להלן מוסיף רבינו להעמיק ולבאר יותר מהו תכלית השפעת החיות שמשפיע יעקב אבינו בתוך הדעת. כי עם אור הדעת יוכל להכיר ולהעלות אנשים פשוטים שהם בחינת ארץ למדרגת שמים, ולהיות מחובר תמיד עם ה', ואז גם כאשר יודע את פחיתות מצבו אינו מתייאש ה"ו.

ונודע דשם המאיר בספירת הדעת [שהוא אהו"ה] **יצא מראשי תיבות 'את השמים' ואת 'הארץ'** (בראשית א, א) ^{טו}, ושם זה עולה מספר 'טוב',

הערות וצייונים

יד. וצריך לומר שיש מדרגות רבות בזה, וכל אחד משפיע לפי בחינתו, ומה שכתבנו שיעקב אבינו הוא המשפיע את החיות בתוך הדעת, הוא על פי דברי רבינו לעיל, [ולהלן יבאר רבינו מהו אותו החיות שהוא משפיע בתוך הדעת]. ובה נוכל להבין דבר פלא שמצאנו בדברי רבינו, שבפרשת וירא אות ט כותב שהקב"ה הוא המשפיע דעת לכל אחד ואחד מישראל, ובפ' שמות אות ז בשלח אות ב כותב גם שהדעת הוא מתנת חנם מהקב"ה לבדו, וע"ע בשבועות אות יז. ובפרשת וירא אות ט כותב שאברהם אבינו הוא המשפיע דעת לעת החשכות, שהאיר בחושך בלב עדת קודש אור הדעת האמיתי. ובפרשת תולדות אות ט כתב שאור הדעת נמשך מברכותיו של יצחק ליעקב, וכאן כותב שהוא מיעקב אבינו, וגם ממשה רבינו, והביאור בזה, כי זה ודאי שהדעת בא מהקב"ה כמו שאנו מתפללים אתה חונן לאדם דעת... חננו מאתך... דעת, אלא שההשפעה באה מכוח הצדיקים כנ"ל, וכל אחד לפי בחינתו ושוורשו.

וכן הוא בזוה"ק (ח"ב רעו): שהמשכת אור השפע האלוקי הוא על ידי השבעה רועים בסוד חג'ת נה"ים, וכפי שהארץ לבאר זאת בשפע טל (שער רביעי פ"ו). וע"ע באוהב ישראל ריש פרשת בהעלותך, ובבעל התניא פרק מב.

טו. בזוה"ק (ח"א רנא. וע"ע שם ח"א לא). איתא: [בתרגום לשון]: 'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ' ראשי תיבות אהו"ה, שבו נבראו שמים וארץ, באותיות 'אה' נבראו השמים, ובאותיות 'הו' נבראה הארץ וכל אשר בה. ומבאר המגלה

על ידי שנאבק עם שרו של עשו והשלים מלחמתו עמו עד שהגיע לסוכה שלם בתכלית השלמות, וכן **משה רבינו** שהוא בחינת דעת כנ"ל, שניהם **עלו** במדרגתם **למעלה לבחינת מקור דעת הקדושה** ששורשו בכתר^{יב}, **אך יעקב הוא מלבר** - מצד החיצון, **ומשה הוא מלגאו** - מצד הפנימי, ומכח שניהם נמשך הדעת לכל ישראל^{יג}, ויעקב אבינו משפיע את החיות בתוך הדעת^{יד}.

סיכום הדברים: בכל אחד מישראל בלי יוצא מן הכלל, ובלי שום נפק"מ באיזה מצב שהוא, מושרש בו חלק אלוקי ממעל הנקרא 'חלק יעקב', ויעקב אבינו שהוא בחינת דעת, משפיע חיות בתוך הדעת לכל אחד ואחד מישראל על ידי

יב. עיין במאור ושמש פ' כי תשא ד"ה ויתן אל משה. ועיין מה שכתב בשער היחוד והאמונה (שער השני פרק כד) בענין שהדעת אינה נחשבת בין הספירות, כי הדעת היא עטרה על ראש ספירת החסד והגבורה, כי מקומה היא בעמודא דאמציעתא תחת חכמה ובינה ולמעלה מחסד וגבורה, כשמתעורר הדעת שבצד החסד הוא עיטרא (כתר) דחסד, וכמשתעורר הדעת שבצד הגבורה הוא עיטרא (כתר) דגבורה. ולכן נקרא הדעת חיצונית דכתיב כי המדות אינם יכולים להשיג את הכתר כלל, כי הוא מופלא ומכוסה משכל אנושי, וכל השגת המוחין הוא רק ממה שהדעת ממשין מהמוחין להמדות, וכל זה רק לגבי המקבלים, אבל לגבי הקב"ה אצלו הכל בהשוואה אחת המוחין והמדות, ואינו נצרך לכח הדעת, ולכן כאשר מדברים לגבי השי"ת מחשבים ספירת כתר ואין הדעת נמנה אז.

יג. כן כתב רבינו בפרשת שקלים אות י עיין שם באורך, ובסיום דבריו כתב שם: וזש"א פבייט אור פניך עלינו אדון נשא ושקל אשא בבית נכון ונשא, עפ"י התיקו"ז הנ"ל יעקב אע"ה ומשה רבע"ה עלו למעלה למקור דעת הק', ושניהם נקראים אור, במשה נאמר נתמלא הבית כולו אור, ויעקב אע"ה נקרא ג"כ אור, כמו"ש בזוה"ק עה"פ מינך זרועין ואור פניך זה אברהם יצחק ויעקב, ואנו מבקשים שישא עלינו אור הדעת מיעקב וממשה, שיפיע לנו אור הדעת, ובאור הדעת נחזק עצמנו בליבונו כח אמונה, ושקל אשא בבית נכון ונשא, שאז נזכה למשקל הצדק הוא הדעת האמיתית, ונדע האמיתות שאנו עומדין בקו השווה באמצע בלי נטיה, וכמו שנאמר כי מלאה הארץ דעה.

בכל כוחו **על ידי אור הדעת**, להאיר בתוכו את מדת הדעת - שהיא חיבור והתקשרות, ואז **אף כשיתבונן ויחשב פחיתות ערכו ושפל עומק מצבו** שהוא בבחינת ארץ, ואפילו אם הוא מתחת לארץ, **עם כל זאת לא יאמר לנפשו נואש¹**, שלא יאמר כי ממקום שפל כל כך כבר אי אפשר להתעלות ח"ו, **אך יחזק את חיבורו והתקשרותו בה' על ידי שיבטח בשם בבטחון חזק וישען באמונת אלקיו², המקים מעבר דל ומאשפות ידים אביון, כי אפילו רשע**

הוא גושפנקא דמלכא - חותם המלך **דחתים ביה שמיא וארעא** - שברא והשלים בו הקב"ה את בריאת שמים וארץ³, ולכן **עם אור הדעת שיש בו את כח החיבור יוכל לחבר ולהעלות אנשים פשוטים שהם בחינת ארץ** ואפילו אותם השקועים למטה בתחתית הארץ רח"ל, **למדרגת שמים** שהיא מדרגה עליונה מאד, **כי דעת הוא התחברות⁴**, **כטעם וידע האדם** (שם ד, כה), והוא המחבר את השמים והארץ, וחיבור הדעת באדם היינו שיתחזק

הערות וציטוטים

יח. בהגדה של פסח אות לט (ע"ש גם באות קיא) כותב רבינו בלשונו הק': בעת בהירת הדעת והמוחין ואדם רואה בחוש ובעין גדלות הבוב"ה אז נקרא שחירת ואז רואה כל אחד האמת, ובערבית, היינו בעת החשכות וקטנות הדעת אז צריכים לחזק את עצמו באמונה, אף כי אין אנו רואים בחוש ובעין אבל אנו מאמינים באמונה שלימה אשר הוא טוב ומטיב והכל מאתו ית"ש, וממנו לא תצא הרעות ח"ו, ולא לעולם יזנח, וכאשר יוצא האדם מחשכת הלילה ונעשה אור היום אז רואה בחוש ובעין, אבל בלילה הוא בבחינת אמונה. וזהו שכותב כאן רבינו בקצרה: **שיבטח בה' וישען באלקיו**.

יט. אולי רומז כאן רבינו למה שכתב ב"ח כסלו אות א ועוד מקומות הא דאיתא בסה"ק ובס' זקן אהרן על הפסוק 'ישראל בטח בה' עזרם ומגינים הוא', שאף גם נפש כי תחטא, והרבה לפשוע כ"כ עד שמרוב חטאי ופשעיו אין לו עוד שום חיות דקדושה, רק בלבד מה שנקרא ומכונה עוד בשם ישראל, עכ"ז אם בוטח בה' וישען באלקיו זוכה לעזר ולישועה מה', וכדברי ר"ת ור"ל אפי' רשע הבוטח בה' חסד יסובנו... ע"י מה שכולל עצמו בכלל ישראל, בזה שנקרא ג"כ בשם ישראל כמו הכלל שנקראו ישראל, ושמו הגדול משותף בנו, זוכה להישועה. והביאר למה אין להתייאש בשום אופן שהוא כותב רבינו בפרשת שקלים אות ו, וזלה"ק: כתיב 'עשה האלקים את האדם ישר', היינו שנברא בבחינת הטוב והרע, והבחירה בידו שזה בשמו לילך לאיזה דרך שירצה, וכמו כן הנפש אף שהיא קטנה בכמותה מהגוף אולם ערכה לא יסולא, כי אין ישקול בכף המאזנים רוחני נגד גשמי, ואף אחר שאדם מישראל יחטא ואשם חלילה אעפ"כ חלילה לו לומר לנפשו נואש, כי דבר המעמיד לא בטל, ונפש החיוני הוא רוח אלוקים אשר נתנה בו לא בטל לעולם, והוא המעמיד גוף בשלמותו, וזה

עמוקות (פ' לך ד"ה במה אדע) דמשום הכי שם זה הוא שם הדעת, כיון שהדעת היא המקשר בין המוחין להמדות (היינו בין תפארת למלכות, כי תפארת נקרא שמים ומלכות נקרא ארץ), לכן ב' אותיות הראשונות א"ה הם האותיות הראשונות של שם אהי"ה המאיר במוחין, וב' אותיות האחרונות ו"ה הם האותיות האחרונות דשם הוי"ה המאיר במדות. וע"ע מש"כ רבינו בפ' שקלים אות י. ורבינו יבאר מיד בסמוך תכלית כל הרמזים האלו לענין עבודת השי"ת.

טז. עיין באגרא דכלה פרשת בשלח (ד"ה ויבקעו המים) דבקריית עם סוף נשלם הבריאה ולכן נרמז שם כמה פעמים שם זה, כי זה נעשה על ידי משה בחינת הדעת, ויצא כאן הדעת לגמרי מן הגלות, ונתרבה הידיעה בעולם, ויאמינו בה' ובמשה עבדו, והיה נגוף למצרים מעיטרא דגבורה, ורפוא לישראל מעיטרא דחסד (ע"י מש"כ לעיל באות י).

יז. עיין מש"כ לעיל באות ו. ורבינו מבאר זאת ביתר ביאור בפרשת ויצא אות ד (וע"ש גם באות ו, ובמאמרי חנוכה אות ל) ע"ש באורך, ונביא כאן מקצת מדבריו הק' (בפרשת ויצא) וז"ל: היינו אף אם נפש ישראל הוא בעומק מאוד ובשפל המצב עכ"ז עם אור הדעת יודע שלא יאבד תקותו, כי לאיש ישראל ולחלק ה' שבקרבו אין סוף ואין שיעור למטה ח"ו, והבורא ב"ה ברוב רחמיו סובל ומעלים עין מסוררים ומרחם על כל הנפשות, אף לאנשים שהם בשפל המצב ובעומק הארץ, כי לפי רוב גדלו מה לו עומק ראשית אחרית, וכמאמר הכתוב 'הלא את השמים ואת הארץ אני מלא', ומשגיח על כל ברואי מעלה ומטה. וזהו מאמר הכתוב 'בדעתו תהומות נבקעו', אף היורד ח"ו לתהום ולעומק הארץ עכ"ז עם הדעת בוקע התהום ומחזק עצמו שיוכל עוד לעלות ולחבר את עצמו לבחינת שמים, שהשמים מחובר לארץ שההשפעה הוא מהארץ...

וישועתו קרובה לכוא, לא היה מתרעם ומהרהר על היסורים, וממילא גם לא היה בא לירי חטא.

וזה כוונת מאמר הכתוב (דה"א, כח, ט) **דע את אלקי אביך ועבדהו'**, שתעבוד את את הקב"ה עם 'דע' - עם בחינת דעת, כי מי שחונן לו ה' עם הבחינה של דעת, דהיינו שמאיר בו **אור הדעת**^{כב}, אז הוא תמיד מחובר עם ה', ולכן **אף כשבא עליו איזה סיבה לא טובה ח"ו**, מתחזק בבטחונו ואמונתו בה' כי **יודע ומבין בטוב**^{כג}, כי שם הדעת שהוא בגימטריא טוב מורה לו **שהכל הוא לטובה מאת הבוית"ש**, ואפילו מה שנראה לו כלא טוב, הוא מאמין שגנוז בזה הטוב באמת, **כי דרכו הטוב** של השי"ת הוא **רק להטיב עם בריותיו, ובפרט לזרע ישראל עם סגולתו**^{כד}, ומה שלא טוב לו עכשיו הוא מפני

הבוטח בה' חסד יסובבנו, שבכח האמונה והבטחון נזכה גם אנחנו לחסד ה' **ומאשפות דלותינו ירוממינו, וכמאמר דוד המלך ע"ה** (תהלים קלט, ח) **'ואציעה שאול הנך'**, שזה מורה על גודל חסדו של הקב"ה, שהרי **אף אם אני ח"ו בשאול עם כל זאת** יתכן שברגע כמימרא **הנך** עמי וסומך ועוזר לי, וזאת על ידי אפילו **באנחה אחת** היוצאת מעומק **הלב** על עומק שפל מצבי, תיכף ומיד **הנך**^{כא}, אתה עומד לימיני לסמכני **כי חסדי ה' לא תמנו**.

כשם שאור הדעת מאיר באדם את אור האמונה שלא להתייאש משפ"ל מצבו הרוחני, כך גם במצבו הנשמי שאינו טוב ח"ו, עב"ז אילו היה האדם מתבונן היטב ב'אור הדעת' שהכל לטובה,

הערות וציגנים

נואש, ויזעק ויתפלל לה' בכל יכולתו, **ואף אם לא יעלה ח"ו מכל תפילתו רק אנחה אחת מקרב ולב עמוק, השי"ת בוחן לב יחשוב עניו ומורדו ושפל מצבו ומקומו ושעתו שהביאו לבלבלו הדעת, וברוב רחמי וחסדיו ישמע לאנחה האחת וישמע וישועו**.

כב. הדעת מכונה בשם 'אור' כי על ידי הדעת מאיר את חשכת הלילה בשפל מצבו, ורואה את חסדי השי"ת עמו, כמו שהארץ רבינו בזה בפרשת וירא אות נ, ופרשת שקלים אות י, וע"ע פרשת צו אות ג.

כג. ר"ל אף שלעת עתה אינו רואה את הטוב, אבל מתוך אמונתו הוא מבין כי הרע בשורשו הוא טוב, וכמו שממשיך רבינו לבאר, וע"ע להלן הערה כד.

כד. כמו שמצינו בגמרא (מגילה י: סנהדרין לט.) שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים, ובשעה שביקשו מלאכי השרת לומר שירה על הים, הראה הקב"ה את רחמי על בריותיו, ואפילו על המצרים, ואמר: מעשי ידי טובעים ביים ואתם אומרים על שירה?, א"כ כל שכן וק"ו לזרע עם סגולתו שכת תכלית הבריאה היתה רק בשביל ישראל שנקראים ראשית (רש"י בראשית א, א).

מאמר חז"ל "ישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא".

כ. בפרשת וירא אות י מביא רבינו על זה דבר נפלא מאביו הק' רבינו השרף האדה"ז ז"ע, וז"ל: באמת מי שחונן לו ה' **דעת האמיתי**... אף בראות עצמו שטובע בעומק שאול, עכ"ז אל יאמר לנפשו נואש, רק יאמין ברחמי השי"ת וחסדיו שחושב עצות ותחבולות לעזרת בניו אף להיורדים ח"ו לתהום רבה, ויאמין כי עוד יש מזור ותרופה לתחלואי נפשו, ואם יזכה ויאנח אף אנחה אחת מעומקא דליבא השי"ת יאיר לו, ומשם יעלה לאור עולם ולאור באור החיים... וכמו שאמר אאמור"ר בשם הרה"ק מהר"ש מבעלזא ז"ע, על הכתוב 'מוריד שאול ויעל', הקב"ה חושב עצות אף להטובע בעומק אבדון שאין מדרגה פחותה אחר', אם מבטן שאול יצעק אל ה' להעלות נפשו להאירה, מוריד שאול, הקב"ה ברוב רחמי משפיל ומעמיק השאול יותר, וממילא עדיין אינו בדיוטא התחתונה שלא יה' לו תקוה ח"ו, אלא 'יעל' - ועולה למעלה.

כא. ענין האנחה מעומק הלב מבאר רבינו בפרשת שמות אות ב, וז"ל: ...ומאכן הוא כח ההתחזקות לכל איש ישראל, אשר מגודל צרותיו וחטאיו לא יוכל כמעט לפתוח פיו בתחינה ותפילה לפני הקב"ה, ואם מתפלל הוא כמעט מעורבב ומבולבל מהמחשבות המבלבלים אותו, אעפ"כ כל יאמר לנפשו

היסורים, ולא היה חוטא אפילו במחשבתו^כ, כי **היה יודע שהרגע יחלוף כצל עובר**, ובלי שום ספק **הטוב בא יבוא אחריו**, כי כך למדו חז"ל מברייתו של עולם, **ברישא חשוכא והדר נהורא** (שבת עז:), כשם שבבריאה נאמר ויהי ערב ואח"כ ויהי בקר, כך הוא סדר ההנהגה של הבוית"ש עם העולם בכלל ועם האדם בפרט, שקודם בא החושך ואח"כ בא האור^כ. ועוד רמזו זאת חז"ל באמרום **התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין** (אבות ד טו ז)^כ, שטרקלין הוא מקום רחב מאוד ומלא אורה, ואילו הפרוזדור הוא

שך הוא סדר העולם, שרק לאחר 'ויהי ערב' מגיע 'ויהי בקר' **בבחינת העדר קודם להוי"ה**^כ (שבת עז:), **וכמו שנאמר** (ישעי' נד, ז), **'ברגע קטן עזבתך וברחמים גדולים אקבצך'**, כי לעומת הרחמים הגדולים שיהיו בשעה שאקבצך, יהיה נחשב העזיבה לרגע קטן^כ, וגם צריך להתחזק באמונה כי **הרגע שנראה רע יחלוף ויעבור מהר ויהיה נגלה שהכל אך טוב. ואילו היה אור הדעת מאיר על האדם ועל ידי זה היה מתבונן בעצמו בכל זה הדק היטב**, היה מתחזק באמונתו **ולא היה מתרעם ומהרהר על**

הערות וצינים

ממקור מי יצא הדינים, ממקור רחמים רבים, ויאמין שהכל לטובתו, כי מפי עליון לא תצא הרעות, וכל זה הוא לטובתו ומתוך צרה ימציאו פדות ורוחה. ובפרשת ויצא אות ה כתוב רבינו על זה: כי באמונת אומן זו שהיא בלי הרגשת שכל ובלי טעם, מעורר רצון העליון משמים ממקום גבוה מאוד נעלה למעלה מתפיסת שכל הנברא, כי אין טעם לרצון. ועיין בסמוך. כח. בהמשך מאמרו של רבינו בפ' לך הנ"ל (שהובא באות כב) כתוב רבינו: שזהו ענין 'המתקת הדינים בשרשם', שמוצא בדין את שורש החדס, ע"ז נעשה הכל חסד, ונמתק הדין בשורש חסד זה שמצא בו, וזה מחיש וממהר את ישועתו לבוא. וע"ע מש"כ רבינו בחנוכה אות כד: הנכנעים המאמינים בה' ובחסדיו המרובים כי עולם חסד יבנה ומנהיג העולם כולו מנדת טובו וחסדיו המרובים, זוכים לעוור חסדים על עצמם... שעין כל יראה הטוב והחסד מחסדי עליון ממקום גבוה מעל גבוה.

כט. מלבד הפירוש הפשוט כמו שביארנו, אולי יש לומר עוד, שרבינו רומז כאן למה שאמר לעיל שצריך להאמין כי 'ברגע קטן עזבתך וברחמים גדולים אקבצך', והרגע יחלוף ויעבור ויהיה אך טוב. והוא כעין מה שפירש האלשיך הק' על דברי המשנה התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין, כי בכל רגע ורגע הוא יכול להיות נקרא לבוא אל המלך, ואין לבוא אל המלך בלבוש שק, ואוי למי שלא התקין עצמו כראוי לכן תכין עצמך תמיד בפרוזדור העוה"ז להיות מוכן תמיד להיכנס לטרקלין העוה"ב, עכ"תו"ד. וזהו מכוון בדברי רבינו התקן עצמך בפרוזדור, שאם אתה עומד במצב קשה רח"ל, אזי תדע שהנך עומד רק בפרוזדור, וכל רגע יכול הכל להשתנות לטוב הנראה והנגלה, כי ישועת ה' כהרף עין.

כה. בפורים אות ג כתוב רבינו נוראות בענין זה, וזלה"ק: מי שמשיג האמת הוא מאמין באמונה שלימה שמאתו לא תצא הרעות, שגם בחינת הסתרת פנים הוא ג"כ טוב, וכמומר הכתוב 'טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת', היינו טובה כשיודע שהתוכחת מגולה היא מאהבה מסותרת, שהקב"ה אב הרחמן שולח לו הכל לטובתו, וכמאמז"ל לטובתי נשברה רגל פרתי, וברגע אחד יוכל הכל להתהפך לטוב, **וכשזוכה לדעת יראה בענין שכלו כי גם ההסתור פנים הוא בהכרח, וכמו ההעדר קודם להוי, וקליפה שקודם להפרי, וחשכת הלילה קודם אור היום**. וזהו שאמר הכתוב 'כי אשב בחושך ה' אור לי', שכל מה שהחשכות הוא יותר הוא קרוב יותר לאור היום, וגם זה הוא מהישועה. וז"ש 'כוס ישועות אשא', אמר ישועות לשון רבים לכוונה הנ"ל שגם הסתרת פנים הי' מהישועה, ומהידיעה הזאת נעשה המתקת הגבורות והדינים, כמו שאמר הבעש"ט הק' שזה נקרא המתקת הדינים בשורשן.

כו. ולדברי רבינו יתפרש הפסוק, שאותם הרגעים שהיה נראה כ'עזבתך' הם הם הרגעים שהקימו את הרחמים גדולים של 'אקבצך' כמו שהבאנו מדברי ביאור הסמוך לעיל על הכתוב 'כוס ישועות אשא'. ועיין חידוש נורא ונפלא מש"כ הצ"ח בחידושיו לפסחים מט: על דברי הגמרא לא כהעוה"ז העוה"ב.

כז. בפרשת לך אות י"ד הוזה כתוב רבינו: ואף שבדאי בעת שבא לאדם איזה סיבה לא טובה ח"ו, אזי מגודל מיריות נפשו וגודל צרתו נחשו לו אור הדעת ומתרעם ומהרהר על הדינים, [ובמאמר חנוכה אות כד כתוב רבינו: ובאמת מי הוא שוטה כזה שיחשוב מחשבות כאלה, וכמאמר ז"ל, כלום יש לאדם אצל בוראו]. אבל באמת צריך האדם לשים על לבו

העולם ועד סופו וכו', וזו היא הבריאה המאירה שברא מהוד מעטה לבושו (רש"י פסחים ב.), והיא **נגנזה בגן עדן, והיא מתוקנת** - ערוכה ומזומנת **לצדיקים לעתיד לבא**.

ויש להבין מהו הכוונה שהבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו? וגם לאיזה צורך הוא מוכן לצדיקים, ומה יעשו באור זה?

והכוונה בזה **היינו שבתחילה** האיר הקב"ה את העולם באור גדול כל כך עד **שהיה האדם יכול להביט ולראות על ידי אור הגדול המופלא מה שיהיה מסוף העולם ועד סופו** (עי' חגיגה יב.), **היינו** את הטוב והתכלית **מה שיהיה אחר היסורים**, והיה הדבר ברור לו **כמו מי שמביט ומשקיף בעד הזכוכית ורואה מה שהוא מבחוץ^{לא}**, והיה מבין בשעה שיש לו יסורים רח"ל את תכלית הטוב שבהם, וממילא לא היה מתרעם על הקב"ה ולא היה חוטא. אבל הקב"ה ראה שאין העולם כדאי לה^{לב}, לכן עמד **וגנזה, ובזוה"ק** (ח"ב קמח:) **איתא, רבי יהודה אומר** אור ההוא ששימש ביום הראשון של מעשה בראשית, גנזו הקב"ה, והוא מזומן לצדיקים וכו'^{לב}, **אלמלא אתגניז מכל וכל, לא קאים עלמא אפילו רגעא חדא, אלא אתגניז ואזדרע, כהאי זרעא דעביד תולדין וזרעין ואיבין, ומניה אתקיים עלמא**, [אם היה נגנז זה האור לגמרי לא היה העולם מתקיים אפילו רגע אחד, אלא נגנז ונזרע, כמו זרע שזורעים

מקום צר וחשוך, וכל מה שצריך האדם לעבור את הפרודור, הוא מפני שאין דרך להגיע אל הטרקלין מבלי לעבור את הפרודור.

סיכום הדברים: 'דע את אלקי אביך ועבדהו' לעבודת את הקב"ה עם בחינת דעת, והיינו: **א.** באור הדעת יכולים לחבר שמים וארץ, להתרומם מהארציות ולהתחבר לשמים, ולהיוושע מכל צרה וצוקה על ידי אמונה ובטחון, **א.** שהכל לטובה. **ב.** כי קרובה ישועתו לבוא. **ב.** בכוח האמונה והבטחון שבא מהארת אור הדעת, יודע האדם מי הוא המעריב ערבים, ולכן אינו מתרעם ח"ו ואינו חוטא, כי הוא יודע שמאתו לא תצא הרעות, כי מדרך הטוב להיטיב והכל לטובה. אלא שברישא חשוכא והדר נהורא, וככל שיתחזק יותר באמונתו כך יותר קרובה ישועתו לבוא.

מהו 'אור הגנוז' מתי - ולאיזה צורך האיר אור זה ולמה הוא נגנז. יעקב אבינו היה מוחיה את הרעות באור הגנוז, וכן הצדיקים משפיעים תמיד השפעת אור הדעת מהאור הטוב הגנוז לכל נפש מישראל.

וזה ביאור הענין **מאמר חז"ל** (ב"ר ג, ד-ו) על הכתוב: **'וירא אלקים את האור כי טוב'** (בראשית א, ד) **וכו'**. אור זה אינו אור המאורות שנבראו אח"כ ביום הרביעי, אלא הוא אור שברא הקב"ה בתחילה ביום הראשון, ולא שימש אלא יום אחד^ל. ושאל רבי שמעון בן יהוצדק לרבי שמואל בר נחמן **מהיכן נבראת האורה** של יום ראשון שנאמר בה 'כי טוב?', **אמר ליה, מלמד שנתעטף בה הקב"ה באור ההיא כשלמה** כמו שמלה לבנה **והבהיק זיו הדרו מסוף**

הערות וצינים

הבריאה, ועיין בהערה בסמוך עומק הכוונה בזה. **ג.** בגמרא חגיגה מבואר שגנזו הקב"ה בגן עדן לצדיקים לעתיד לבוא, והיינו לכשיבוא המשיח ואור הדעת יתרבה בעולם ומלאה הארץ דעה את ה', אבל מהזוה"ק משמע ש'צדיקים לעתיד לבוא', היינו לצדיקים שעתידיים לבוא בדורות הבאים, שעל ידם הקב"ה זן ומקיים את העולם, וכדברי רבינו להלן.

ל. כן איתא שם במדרש. ועיין ברמב"ן (בראשית א, ד) שמבאר עפ"י למה ביצירת האור לא נאמר ויהי כן אלא ויהי אור, לפי שהאור שלפנינו אינו האור שהיה בשעת היצירה. **לא.** והיינו ראייה באספקלריא המאירה, שהכל נראה ברור ומובן מאד. **לב.** לפי שאז היה מתבטל הבחירה מכל וכל, ואין זה תכלית

שהיה מתקן חטא דאדם הראשון כמו שכתב הזוה"ק (ח"ג קיא: וע' ח"ב קמא:). שכל האיברים של אדה"ר קודם החטא היו נאחזים ביעקב אבינו כי הוא תיקן את כל קומות גופו של אדה"ר^ל, לכן **היה זוכה לראות באור הגדול הטוב והגנוז.**

וזה הטעם שכתוב בו בעת מיתתו 'ויחי יעקב', כי באמת לא מת ולא שלטה בו הקליפה הנקראת מיתה, כיון **שהיה מחיה את הדעת** ומובן לפי"ד למה פתח הכתוב ב'ויחי יעקב' במקום שמזכיר מיתתו, וכן למה הזכירו בשם יעקב, כי יעקב אבינו לא מת, אלא הוא מחיה תמיד את הדעת לכל אחד מישראל בכח נחלת יעקב - שהוא החלק אלוקי ממעל. וידוע הכלל שכל **מעשה אבות** לא היה לצורך עצמם אלא כדי לעשות בהם **סימן טוב לבנים**, שידעו על ידם איך להתנהג בעבודת ה', שיעקב אבינו **זרח בחושך** הגלות **אור לישרים**, והאיר באור הדעת **בלב עדת עם קודש** את כח הדעת וההתחזקות בתוקף הגלות **של אחרית הימים.**

אותו ועושה ומגדל תולדות זרעים ופירות, ומזה מתקיים העולם] ואיך מתקיים העולם על ידי האור הזה? **כי היא מתוקנת לצדיקים**, והקב"ה זן בכל יום את **הצדיקים** מתולדות ופירות האור ההיא (כך כתוב בהמשך הזוה"ק דלעיל), כדי שהם **ישפיעו** לכל ישראל את **שפע השפעות מהטוב הגנוז**, ומהו השפע הזה? **הוא 'אור הדעת'**, והיינו שהם יכניסו את אור הדעת **לכל נפש ישראל^ל**, שידעו כי הכל הוא מאתו יתברך שמו, והוא הטוב ומטיב לכל, ומאתו לא תצא שום רע, ועי"ז יתחזקו באמונה ובבטחון, ומכח זה יושעו מכל הצרות^ל.

ואיתא במדרש ויק"ר (כ, ב) שהאור שהיה יוצא **מתפוח עקיבו של אדה"ר** היה אור גדול כל כך עד **שהיה אור הזה מכהה** ומחליש את האור של **גלגל חמה**, ואם אור עקבו כך אור של **קלסתר פניו על אחת כמה וכמה**, ועם האור זה היה אדה"ר מביט ורואה מסוף העולם ועד סופו, **ואחר הקילקול ניטל זיוו**, ולא האיר בו עוד אותו האור, **ויעקב אבינו ע"ה**

הערות וציגונים

להיקבר בארץ, לפי שחשש לכבודה של ארץ ישראל. אבל יעקב אבינו לא חש לזה מכמה טעמים: **א.** כי יעקב אבינו לא מת - שלא שלטה בו הקליפה הנקראת מיתה. **ב.** שגופו מתקיים בקיומו תמיד, כי לא היה בו אחיזה לסטרא אחרא. **ג.** שלא היה ירא שישלוט עליו הסט"א כי מיטתו היתה שלמה שלא היה פסול בזרעו, וגם האיר גופו בהארות של י"ב שבטים ושבעים נפשות ביתו, ולכן היה ראוי שיעלה לארץ עם כל גופו ובשרו ועצמותיו. **ד.** שגופו היה גוף של הדיקון העליון של הת"ת דז"א. **ה.** שכל האיברים של אדה"ר בבחינתו של קודם החטא היו נאחזים בו, כי אברהם תיקן את זרוע הימנית של אדה"ר, ויצחק אבינו תיקן את זרוע השמאלית, ויעקב תיקן את כל הגוף, וזהו שנאמר 'ושכתבת' - שאהיה כמי ששוכב על מיטתו, כי לא ישלוט בי המיתה, 'עם אבות' - כי עמהם תקנתי את כל גוף העליון, ולכן 'ונשאתני ממצרים' - את כל הגוף בשלמות ולא רק את העצמות. וזהו שכתב רבינו

לד. עיין ביאור על זה באריכות בספר התניא פרק מב. לה. בספרי רבוה"ק האמונת משה והאמרי מנחם ז"ע מבואר בהרבה מקומות, שעל ידי האור הגנוז רואים מסוף העולם ועד סופו שאין עוד מלבד, וכפירושו של השלה"ק שאין שום מציאות בעולם זולת מציאות הבורא ית"ש. וכשאדם נאחז באמונה זו, נושע מכל הצרות, והוא על פי מה שכתב התולדות בשם הבעש"ט הק', שכאשר יודעים שאלופו של עולם נמצא בכל תנועה אזי יתפרדו כל פועלי און, וכיון שהמקטרגים הולכים להם ממילא יכול הישועה לבוא תיכף ומיד, ויש הרבה להאריך בזה ואכמ"ל.

לו. הזוה"ק הקשה שם למה ביקש יוסף להעלות את עצמותיו ממצרים, ואילו יעקב אבינו ביקש להעלות את כל גופו. ומבאר הזוה"ק: כי יוסף אף שלא נטמא גופו בחוץ לארץ והיה ראוי לעלות עם כל גופו לארץ, עכ"ז לא רצה שיעלו את בשרו

מאתו לא תצא הרעות, רק דרכו הטוב להטיב. ומשום כך, אף אם לעומת זה ישים אל לבו את גודל שפל מצבו ברוחניות ופחיתות ערכו, ויראה שאינו כדאי וראוי להישועה, עם כל זאת אל יאמר לנפשו נואש חס ושלום, אלא ידע ידיעה אמיתית^ל ויחזק עצמו באור הדעת עם יקרת נפשו אור הנערב הטמון בקרבו, אשר בזה יוכל להאיר כל חשכת לבו, ולהחיות את נפשו להשאר בחיים חיותו^{לט}.

מי שאברה לו דרך – שמדמה בנפשו שאין עצה ותרופה לתחלואי נפשו, 'פרח באויר' – שיחזק ויאמין את נפשו בהחלק יעקב אשר עדיין בקרבו שבחלק זה הוא כולו טוב כישם אין מגיע שום רע, ועל כן לא יאבד תקוותו בה^ל.

וזו שאמרו חכמינו ז"ל (כתובות קג): רבי מקום דירתו תמיד בבית שערים הוה, ולכן שם הוא מקום קבורתו, והטעם שנסתלק בציפורי, אלא כיון דחליש אמטיוהי לציפורי, שכאשר חלה הביאוהו לציפורי דמדליא ובסיום אוריא, ששם הוא מקום גבוה מאוד ואוירה יפה וצונן, והוא טוב לחולה, אבל בית שערים נמצא בעמק, ואינו טוב לחולה. ועומק הכוונה בזה, דנודע מה שכתב בספר יצירה (ג.ב-ג) תלת אבהן קדישין שלושת אבותינו הקדושים אברהם יצחק

יעקב אבינו ע"ה השפיע לנו אור הדעת שנוכל לחזק את עצמנו בתוקף הצרות והחשכות לשום אל לבו שהקב"ה לבדו הוא המעריב ערבים, ומאתו העליון לא תצא הרעות, ויצפה לישועה אף אם מרגיש שאינו ראוי לכך.

וזוהו שאמרו במדרש (תנחומא ויחי ג, צו, ה) רבינו הקדוש בחייו היה דר בציפורי י"ז שנה, והיה קורא על עצמו ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה - וחי יהודא בציפורי י"ז שנים. והכוונה בזה היינו, רבינו הקדוש כל אותן שנים שהיה דר בציפורי היה חושש בכל גופו והיה סובל יסורים רח"ל, ולכן היה קורא על עצמו את הפסוק 'ויחי יעקב י"ז שנה', והיינו כי המספר י"ז מרומז על שם הדעת אהו"ה שבגימטריא "טוב" כמו שנתבאר לעיל, היינו שרבינו הקדוש בא להודיענו איך צריך להתחזק בעת צרה רח"ל, והוא על ידי יעקב אבינו ע"ה כי הוא השפיע לנו אור הדעת שנוכל לחזק את עצמנו בתוקף הצרות והחשכות הן בגשמיות והן ברוחניות^{לז}, והיינו אופן ההתחזקות צריך להיות לחשוב ולשום אל לבו מי הוא המביא עליו את החושך בבחינת המעריב ערבים, וממקור מי יצא היסורים, הרי הם באו רק מהקב"ה, והרי הוא מקור הרחמים רבים בלי גבול ותכלית, ואשר

הערות וציגונים

לא יתקיים בו המדה זמן רב, וממילא מובן לפי"ז כי הידיעה לבדה לולא הדעת אינה ידיעה אמיתית, ורק על ידי הדעת יבוא אל המדות ויהיה מקושר בהם באופן קבוע ותמידי, ורק הידיעה עם הדעת היא 'ידיעה אמיתית'.

לט. וכמבואר הרבה בדברי רבינו שבכוח ניצוץ זה בלבד כאשר יפח בו הבערה ללהב יצאת, ויכול אדם לשרוף בזה את כל הקוצים הסובבים אותו, ואת המסכים המבדילים בינו לבין אבינו שבשמים.

בתכלית הקיצור שיעקב אבינו ע"ה תיקן חטא אדם הראשון כמו שכתב הזוה"ק לכן היה זוכה לראות באור הגדול הטוב והגנוז. וזה 'ויחי יעקב', שהיה מחיה את הדעת.

לז. כפי שהזכיר רבינו לעיל, ועוד יחזור על זה שנית להלן בסמוך.

לח. מה שכתב רבינו 'ידיעה אמיתית' היינו כמו שנתבאר לעיל, כי ידיעה בלבד בלי דעת דהיינו החכמה והבינה בלי דעת, לא ילידו בו שום מדה, וגם אם יתעורר בו איזה מדה

במדה"י **אבדה לו הדרך** שמוליכו **לשדה**^{מג}, חכמים אומרים... **יפרח** יעוף **באוויר** לשדהו, ואין לו זכות לעבור בשדה חברו ללא רשותו. והרמז בזה, **דנדוע עוה"ז נקרא שדה** (לקוטי תורה פר' שמות), **כמאמר הכתוב** (משלי כד, ל) **על שדה איש עצל עברתי**, ששלמה המלך אומר, התבוננתי על על חייו של העצל בעוה"ז, וכן כתוב **'מלך לשדה נעבד'** (קהלת ה, ח) שבבוא יום הפורענות, אפילו המלך יחסר לחמו עד שיהיה נעבד לבעל השדה לעשות מלאכתו למען יכלכלו מתבואת שדהו, והוא כינוי למי שמשעובד לעניני עוה"ז^{מג}, **היינו מי שהוא משוקע בהבלי תענוגי עוה"ז, ומשים אל לבו מצבו המר והשפל, שאבדה לו הדרך** - דרך התורה [שהתווה"ק נקרא דרך דכתיב הדרך אשר ילכו בה (קידושין ב:)] **ולא עשה ותיקן עוד כלל וכלל בעוה"ז, ואילו רק לא עשה ולא תיקן היה לו עוד תקוה שלכל הפחות מעתה יתחיל לעשות, אבל עוד דימה בנפשו לגודל רוע מצבו שכבר אבד תקותו לגמרי, כי לא די שלא עשה ולא תיקן כלל אלא אף גם קלקל והשחית**

ויעקב הם בסוד יסודות הבריאה שבהם ברא ה' את העולם, והם אמ"ש **מים אש אויר**^{מג}, אברהם אבינו שמדתו חסד הוא בחינת מים, [כי שורש המים הוא בחכמה, וחכמה הוא שורש מדת החסד, ולכן המים מצמיחים כל מיני תאוה, כי אהבה היא ממדת החסד]. יצחק שמדתו גבורה הוא בחינת אש, [כי שורש האש הוא בבינה, כי אש מורה על גבורות, ובינה היא שורש הגבורות] **ויעקב אבינו ע"ה** שמדתו תפארת הוא **בחינת אויר**, [כי שורש הרוח הוא בתפארת (אין הכוונה על רוח סערה אלא על אויר הנח, והוא מחולל ומוליד את הרוח המנשב)]. **וזהו שאמר על ציפורי 'דמדליא אוירא',** שהיא גבוה ואוירה טובה מאוד, **היינו שבכח מידת תפארת של יעקב אבינו שהוא יסוד האויר והרוח יוכל כל אחד להתרומם מעל הארציות, וגם לחזק את עצמו בתוך החשכות בעת צרתו**^{מג} **עם חלק יעקב אשר בקרבנו.**

וזה הרמז ממאמר חז"ל (כתובות קט:). **מי שהלך למדינת הים והיתה לו שדה מוקפת בשדות אחרים, והיתה הדרך שמביאו לשדהו קנויה לו, ובזמן שהיה**

הערות וציגונים

מל יסודות הבריאה ולא ישאר ממנו מאומה]. ועיין בערבי נחל פרשת ויצא דברים נפלאים מה שיש ללמוד מכל זה לענין עבודת השי"ת, ואכמ"ל עוד.

מא. רבינו מרמז כאן שבכוח יסוד הרוח של יעקב אבינו יכול האדם להתרומם ממצבו השפל הן בגשמיות והן ברוחניות, כפי שהוא חוזר על זה כמה פעמים במאמרו.

מב. ואולי אפשר להוסיף ולומר עפי"ז דמשום הכי נאמר דין זה על מי שהלך למדינת הים, ולא אמרו סתם מי שאבדה לו דרך שדהו, כי מדינת הים הוא מקום הטומאה והקליפות (עיין לעיל בביאורים אות לו מהזוה"ק), והיינו שאבד את דרך שדהו מחמת שהשתקע בטומאת וקליפת העוה"ז.

מג. עיין מש"כ רבינו על זה בחנוכה אות מה ובפרשת כי תבוא אות ב ובשבת שובה אות ו שם מבואר יותר.

מד. ביאור זה הוא על פי דברי רבינו להלן בסמוך.

מ. להבנת עומק הדברים נרחיב קצת (עפ"ד ספר יצירה ומפרשיו): הנה כל הבריאה כולה וכן גם כל הברואים מורכבים מד' יסודות, אש, רוח, מים, עפר, ונקראו בר"ת **ארמ"ע**. וכן כל הבריאה כולה נברא על ידי כ"ב אותיות התורה, והם חיותם וקיומם של כל דבר, והשלו אותיות עיקריים שבהם ברא השי"ת את הספירות העליונות שהם כתר חכמה ובינה' **הם א, מ, ש**. והם ר"ת אויר מים אש. (אות ש מומרה על אש כי אין יכולים לכתוב שני אלפין לאוי ואש, לכן מכנה את האש באת ש), והטעם שלא נרמז שום אות ליסוד העפר, כתב בשערי גן עדן כי יסוד העפר אינו פועל שום פעולה מעצמו אלא על ידי ג' יסודות של אמ"ש, וב'זרע קודש' להרה"ק מראפשיין זי"ע כתב (סוף פ' ויצא) שזה פירוש הכתוב שאמר לבן ליעקב: **ואלקי אביכם אמש אמו אלי**, וכן כתיב ויזכר **אמש**, היינו שהקב"ה אמר ללבן שביקש לעקור את הכל אותיות אלו **א, מ, ש** [היינו שכמו שהוא מבקש לעקור את הכל כן יעשה לו ה' שיעקור אותו

ויהרהר, ובפרט שיאמר לנפשו נואש ח"ו, רק יקוה ויחזור ויקוה, ויאמץ את נפשו בה' כי חסדי ה' לא תמנו, ולא ידח ממנו נדח, ולא יאבד ניצוץ מישראל ח"ו.

יעקב אבינו סבר על שמשון שהוא מלך המשיח, כיון שראה אותו שמת, לא התייאש מהגאולה ח"ו, אלא אמר כי מסתמא עדיין לא הגיע זמן הגאולה, ולכן לישועתך קויתי ה'.

וז"ש במדרש לקמן (ב"ר צח, יט) על הכתוב **'יהי דן נחש עלי דרך'** (מט, יז) **וכו'** לישועתך קויתי ה'. ולמה אמר כן, **לפי שהיה יעקב אבינו ע"ה רואה את גבורתו והצלחתו של שמשון וסובר על שמשון שהוא מלך המשיח, כיון שראה אותו שמת, אמר אם אף זה מת הרי אינו משיח, וכיון שכן לישועתך קויתי ה'.** ויש להבין למה דוקא עכשיו התעורר לקוות לישועת ה'. אלא **היינו יעקב אבינו ע"ה היה צופה ומביט באחרית הימים, וראה כל היסורים והצרות והרפתקאות שיעברו על בניו, ורצה לראות גם את הצלתם וגאולתם, כיון שראה את שמשון ניחם את נפשו, כי היה סובר בו שהוא יהיה מלך המשיח, והוא יגאל ויפדה את בניו מצרותיהם, אבל כיון שראה אותו שמת, לא התייאש מהגאולה ח"ו, אלא אמר כיון שאף זה מת על כן לישועתך קויתי ה',** כלומר אינני מתייאש אלא מאמין אני **עוד באמונה שלימה שהבורא ב"ה הוא המהווה כל היות ומסבב כל הסיבות, ואינו מתכוון סתם להרע לישראל כי הוא דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו, ומה שעדיין לא נגאלו על ידי שמשון כי מסתמא עוד לא בא מועד ועת לגאולתם, ולכן**

הרבה עד שהוא כבר מיואש לגמרי באומרו כי **אין עוד עצה ותרופה לתחלואי נפשו, על זה אמרו חז"ל שלא יתייאש ח"ו, כי באמת אינו כן, אלא יש לו עצה נאמנה על ידי ש'פרח באויר', אויר רומז ליעקב אבינו כאמור, והיינו שיחזק ויאמץ את נפשו בהחלק יעקב אשר עדיין בקרבו, והוא זך ונקי מכל רבב, לאשר כי בחלק זה לא יגע בה שום רע ח"ו, וחלק זה לא נפגם ונתקלקל ח"ו, ועל ידי חלק זה יכול להאיר את כל נפשו ורוחו ולשוב אל ה' באמת ובלב שלם^מ. וזה כוונת הרמז במאמר הכתוב (איכה ג, כד) **'חלקי ה' אמרה נפשי על כן אוחיל לו',** ואינו מובן מהו הכוונה 'על כן', והפירוש בזה, **יען שידעתי שחלק ה' בקרבי שלא נפגם ולא נתקלקל כלל, בזה אתנחם ואתחזק את עצמי, כי עוד יש תקוה לתקן את הכל ולשוב אל דרך התורה, שדרך השדה - העוה"ז שלו יהיה מעתה רק על פי התורה ורצון השי"ת ולא נאבד תוחלתי, וזהו 'על כן מכוח אותו 'חלק יעקב' אוחיל לו'.****

סיכום הדברים: יעקב אבינו וכל הצדיקים אחריו מאירים לנו מהאור הגנוז מאתנו אבל הוא גלוי להם, לראות תמיד את מציאות והשגחת ה' ולא להתיאש מכל מצב שהוא הן בגשמיות והן ברוחניות, ומכוח החלק יעקב שבו - חלק אלוקי ממעל, יתחזק לפרוח באויר - להתרומם ולחזק את עצמו בתוך החשכות הן ברוחניות והן בגשמיות, כי עוד יש תקוה ותוחלת, ועל כן אוחיל לו - חזק חזק ונתחזק.

מכאן ולהלן מוסיף רבינו איך שצריך להתחזק בעת צרה וצוקה הן ברוחניות והן בגשמיות מכוחו של יעקב אבינו, ולקוות תמיד לישועת ה', ואפילו בעת התגברות הצרות שכבר אי אפשר לסבול עוד, וחושב בדעתו שבוודאי הוא עת הישועה, ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע, ועם כל זה אם לדאבון לבו ח"ו מתגברים עוד היסורים, בל יתרעם

יותר גרוע מזה, ומתוך כך חושב בדעתו שבוודאי עכשיו הוא כבר עת הישועה, ועת צרה היא ליעקב וממנה ישעמי, ועם כל זה אם לדאבון לבו ח"ו לא רק שעדיין לא בא גאולתו אלא אף מתגברים עוד יותר היסורים, עם כל זאת בלי יתרעם והרהר, ובפרט יש לו להיזהר ביותר שלא יאמר לנפשו נואש ח"ו, כי אז הוא מרחיק יותר את ישועתו וגאולת נפשו, רק יעשה כמו שעשה יעקב אבינו, שיקוה ויחזור ויקוה, ויאמץ את נפשו להאמין ולבטוח בה' כי חסדי ה' לא תמנו, ולא ידח ממנו נדח, ולא יאבד ניצוץ מישראל ח"ו, ויתלה את מה שתקפו אותו צרות רבות ואינו רואה את ישועתו, כי מסתמא עדיין איננו כדאי וראוי עוד לישועת ה', אבל בודאי שהקב"ה כבר הכין לו את ישועתו, וככל שמתחזק יותר כך מקרב יותר ויותר את ישועתו^{מז}.

גם בעניני עבודת ה' אם האדם דימה בנפשו שכבר משיג השגות הכוב"ה ועם כל זה בא הנחש והחטיאו, לא יאמר נואש, כי עוד בו חלק יעקב שלא נפגם.

ולא רק בעניני גשמיות כן, אלא כמו כן הוא גם בעניני דרכי עבודת ה', וכמאמר הכתוב 'הי דן נחש עלי דרך שפיפון עלי אורח הנושך עקבי סוס ויפול רוכבו אחור לישועתך קויתי ה"מח'. והכוונה בזה היינו על פי מאמר חז"ל (קידושין ב:)

מצפה ומקוה ומייחל אני לישועת ה' עד מהרה, שישקיף וירחם ה' עליהם.

גם אם הישועה היתה נראית לעין וכמעט הנה הוא בא ולבסוף לא בא, לא יאבד ח"ו את אמונתו ותקוותו בה', רק יקוה ויחזור ויקוה, עד שיגיע העת לחוננו.

ומזה נוכל לדעת להשכיל מוסר ודרך לעבודת ה' איך להתחזק תמיד באמונה ולצפות לישועה, וצא ולמד מיעקב אבינו ע"ה, כשראה כל הרפתקאות והגלים והצרות שיעברו על בניו, שבכל יום יהיה קללתו מרובה מחברו ח"ו (סוטה טו.) והיה מיצר ודואג על כך, וכשראה את שמשון שיצא מזרעו ניחם את נפשו וסבר שהוא ברוב כוחו וגבורתו יהיה מלך המשיח וכבר הגיע הזמן של 'קץ שם לחושך', ועם כל זאת כשראה אותו שמת, לא התייאש מהגאולה אלא מיד אמר לישועתך קויתי ה', ולא נסוג אחור, והיה מחזק את עצמו בהתחזקות אמיתי ואמר לישועתך קויתי, כי הישועה והגאולה בודאי כבר מוכנת ומזומנת לבוא, ותלה את סיבת עיכוב הגאולה בישראל כי מסתמא עדיין אינם כדאים וראויים עוד לישועת ה'. כמו כן בעת התגבר הדינים ח"ו על האדם רח"ל, ואף בעת התגברות הצרות עד שכבר אי אפשר לסבול עוד, והוא מרגיש שכבר עומד לכלה ח"ו ולא שייך

הערות וציונים

ובפתע מפציע אור השחר להאיר על הארץ. וכשם שבכלל כך גם בפרט, בגלות וגאולה הפרטית של אחד ואחד ברוחניות ובגשמיות. ועיין דברים נפלאים מה שהאריך בזה רבינו במאמריו לשבועות אות טו ע"ש ויאירו עיניך.

מז. ראה בהערה דלעיל בסמוך, וכל ההוספה בדברי רבינו כאן הם על פי דבריו בשבועות אות טו.

מו. כלומר שדוקא מתוך הצרה תצמח הישועה, וכמו שכתב המהר"ל שישועתן של ישראל באה כאשר הגיעו למצב של ייאוש שלא ראו שום קרן אור של ישועה, ועכ"ז התחזקו באמונת ה' וזכו לישועה, כך היה בכל הגלויות, וכך יהיה גם בגאולה העתידה בב"א, וכך הוא גם סדר הבריאה ברישא חשוכא והדר נהורא, ובסוף הלילה החושך מתגבר ביותר,

עלי דרך', שהוא הולך על דרך התורה, ועם כל זה, אם בא הנחש עלי הדרך, ונשכו והחטיאו, או מי שהוא 'עלי אורח' שעולה במסילת יחיד בעבודת השי"ת, והשפיפון בא ונשכו, בחינת 'הנושך עקבי סוס', שנושך את העקביים של הגוף - שהם הסוס, ואינו מניח להגוף להימשך אחר הנפש, עם כל זה שניהם צריכים לחזק את עצמם כמו שיעקב אבינו התחזק ואמר 'לישועתך קויתי ה', ולא יאמר נואש, כי אף אם הוא ח"ו בשפל המצב בדיוטא התחתונה, עם כל זאת עוד יש בו חלק יעקב שלא נפגם, ובכח זה יוכל להתחזק ולהתגבר על יצרו.

כל הישועות הן בגשמיות והן ברוחניות אינם באות אלא בקיווי, ולכן אף מי שידע שפל מצבו שמצדו אין מגיע לו כלל, רק מבקש מצד חסדי ה' כי לא תמנו, ייחל ויצפה לישועת ד' שהוא מרחם על כל בריותיו.

וזה שאמר המדרש (ב"ר צח, יד) אמר רבי יצחק הכל - כל הישועות והטובות לא בא אלא בקיווי, בכל הדברים דלהן כתוב בפסוק לשון של תקוה, כיון שזוכים להם רק על ידי תקוה לה'. יסורים ההצלה מהם או הגאולה מהיסורים שתקפוהו בקיווי וכו', נג' תאות של עולם הבא - שאליה תתאוה כל נשמה יבוא רק בקיווי וכו', חנינה - שיחון ה' את האדם

שהתורה הקדושה נקרא 'דרך' דכתיב (שמות יח, כ) 'הדרך אשר ילכו בה' מט, וההפרש מדרך לארה, כי 'דרך' הוא מקום רחב ודרך הרבים, שרבים דשין בו, 'אורח' הוא שביל צר ומסילה ליחיד שסולל לעצמו דרך אשר ילך בו, וזה בא לרמז כי אם האדם דימה בנפשו שמשגיג השגות הבורא ב"ה, והולך בדרכי גבוהים ורמים עד שעושה לעצמו דרך הישר בעבודת השי"ת איך לעלות להר ה' במדרגות גדולות, ולא רק שהוא מוסיף והולך בעבודת הרוחניות, אלא גם כשהוא מתעסק בעניני גשמיות אינו הולך בתאוות לבו, אלא הוא בחינת מרכיב את כח הרוחני והיצר טוב שהוא הצורה, ומתעלה על חלק הגשמי והיצר הרע שהוא החומר והופך את חלק הגשמי לרוחניות ועבודת ה', וכמו שאמרו בספרים הק"י בפירושים על דרך מאמר הכתוב 'לסוסי ברכבי פרעה' (שיר א, ט), שחלק הגוף הגשמי שהוא חלק הדומם שבאדם נא ראוי להמשך אחר חלק הנפש הרוחני שהוא החלק אלקי שבאדם, ולא שימשך חלילה הנפש אחר החומר, והיינו שהאדם צריך שישים את עצמו כסוסי פרעה, כמו שהסוסים נמשכו בעל כרחם לים אחר העגלות, כך ימשך גופו הגשמי אחר נפשו הרוחנית, והיצה"ד יתבטל לגמרי ליצ"ט נב. וזהו הרמז 'הי דן

הערות וציונים

לר"ה אות א ע"ש.
 נא. הטעם שרבינו מכנה את הגוף לחלק הדומם מבואר במאמריו לפסח אות לו ד"ה וזה.
 נב. חלק מההוספה בביאור דברי רבינו כאן הם על פי דברי במאמריו לשבועות אות יד, ע"ש באורך.
 נג. המדרש מונה שם ששה דברים שהם בקיווי [בכולם נאמר הם לשון קיווי כיון שלא באים אלא על ידי תקוה לה'] יסורים - ההצלה מהם. קידוש השם - שיהיה מקוה שתבוא

מח. ויש לדקדק שהרי לכאורה דרך ואורח דבר אחד הם, ואם כן למה כפל הכתוב לומר עלי דך ועלי אורח, והיה יכול לכלול אותם כאחד
 מט. עיין היטב בדברי התוספות שם (ד"ה הכא) בביאור דברי הגמ', ועל פי דבריהם שפסוק זה מיירי על עצם התורה יתיישב על נכון דברי רבינו שכתב שהתורה איקרי דרך, ואכמ"ל.
 נ. ראה באר מים חיים פ' בראשית ד"ה ובענין. ובאוהב ישראל פרשת נשא ד"ה ואיש. ורבינו האריך עוד בזה במאמריו

(זוה"ק ח"ב כז:), וזהו הכוונה תאוותו של עולם הבא - **היינו אף מי שהוא בשפל המצב מאוד מאוד^{נד} ועני ודל בדעת**, ואין לו את הכח להתחזק ולהתגבר, וכמעט שכבר בא לכלל יאוש ח"ו, עם כל זה יוכל לזכות לזה על ידי קיווי - שיתאוהו לתשובה ויחל ויקוה לישועת ה' שיאיר לו ה' את עיניו ויורה לו את דרך התשובה^{נו}. **חנינה בקיווי - היינו אף מי שידע שפל מצבו שמצדו אין מגיע לו כלל וכלל שהקב"ה ימלא לו את בקשתו, רק מבקש מאוצר מתנת חנם חנני, מצד חסדי ה' כי לא תמנו**, גם זה לא בא לאדם אלא אם יקוה ויחל ויצפה לישועת ה' שהוא מרחם על כל בריותי^{נט}.

לתת לו טובה בחן ובחנם, יזכה רק בקיווי. וכוונת הרמז בזה הוא: **יסורין בקיווי - הפירוש הוא כמו שכתבנו לעיל, אף אם האדם מיוסר ביסורים רח"ל עד שלבו כבר היה בטוח כי מרוב היסורים רח"ל ישלח לו עזרו מקודש, ורפואתו קרובה לבא, ואם לדאבון לבו עוד לא יזכה להטבה, ואף אם יסיפו ויתגברו עליו יותר רח"ל^{נד}, עם כל זה לא יתייאש ולא יסיר תקוותו מה' אלא יוסיף ויחזק ויאמץ לבו ויקוה אל ה', כמאמר חז"ל (ברכות לב:) קוה ואף אם לא הועיל לך תקוותך, חזור וקוה. תאוותו של עולם הבא - היינו דנדוע בינה היא מקור התשובה^{ני}** (מגילה יז: זוה"ק ח"א עט:)

הערות וציגים

שפל המצב, ועוד יש לפרש שאפילו כשהוא רוצה להתחזק ולהתגבר על יצרו נופל עוד ועוד כפי שפירש רבינו לעיל על הנחש והשפיפון הנושכים עלי דרך ועלי אורח.

נד. עיין בדברי רבינו במאמריו לר"ח אלול אגות ש מבאר מהו העיקר הראשון כדי לזכות לתשובה, ואיך זוכה אדם לתשובה אף שאינו ראוי לזה מצד עצמו. ובמאמריו להושענא רבה אות לא כותב רבינו שצריך לשוב בתשובה אף על המחשבה שמייאש את עצמו כי הוא איש און ואינו ראוי לתשובה.

נח. ואף שחנינה הוא מאוצר מתנת חנם, עם כל זאת אינו בא אלא בקיווי, והוא כמו שכתב המגיד הק' מקאזניץ (פי ויחי ד"ה לישועתך) שאפילו השפעת העולמות של חנינה אינה בלא טעם, אלא אף שאינה כפי מעשיו עם כל זה צריך להיות ראוי לחנינה על פי מעשיו, ומבאר רבינו כאן שהמעשה שיזכהו לחנינה הוא הקיווי לה' שאף שאינו ראוי ירחם עליו ה' מצד חסדו כי לא תמנו וטוב ה' לכל - אפילו למי שאין לו שום זכות. נט. אולי הענין של תאוות עולם הבא מיירי על חלק הרוחני והענין של חנינה מיירי על היסורים והצער שיש לאדם בעניני הגשמיות שרבינו דיבר על זה לעיל.

ס. הכתוב מורה שם את סדר המסעות של בני ישראל במדבר, שבתחילה נסע דגל מחנה יהודה, ובדגל זה היו כלולים השבטים יהודה ישכר וזבולון. לאחריו דגל מחנה ראובן,

לידו שיקדש שם שמים. זכות אבות - שאף אם רואה שלא עמדה לו זכות אבות יקוה לה' שעד עתה לא היה ראוי לזה אבל בכל רגע יכול להתעורר עליו זכותם. תאוותו של עולם הבא - ימות המשיח שהיא הצלחה שאין לה תכלית וקצבה. חנינה - שהאדם זוכה למתנת חנם. סליחה - שזוכה לסליחה מאת ה' בזכות הקיווי והבטחון שהשי"ת מתרצה בתשובה. ורבינו לא הביא אלא שלושה מהם הנוגע לתוכן וענין המאמר ומפרש את כל אחד מהם על דרך עבודת ה' כפי האמור בענין.

נד. כדברי רבינו לעיל.

נה. בגמרא מגילה (יז:) אמרו מה ראו [אנשי כנסת הגדולה] לומר ברכת תשובה לאחר ברכת בינה [אתה חונן], משום דכתיב 'ולבבו יבין ושב ורפא לו', שלאחר שהלב מבין, הוא שב בתשובה. הרי שתשובה שייך לבניה. וביתר ביאור מבואר בספר יושר דברי אמת (סימן נה) ובבת עין (סוף פרשת שמות) כי עיקר התשובה היא התעוררות הבנה בלב האדם שמבין גדולת הבורא יתברך שמו, ויש לו הכנעה גדולה בזכרו עד כמה שהוא מלוכלך בהיכל המלך מלכו של עולם, והוא שב אליו באמת ובהכנעה. וזהו שכתב רבינו שבינה היא מקור התשובה - כלומר שמקור התשובה בא מתוך התבוננות הנ"ל ובפרשת צו אות א(ו"ה ההנה) יש לרבינו עוד ביאור נפלא למה בינה הוא מקור התשובה ע"ש ואכמ"ל.

נו. כפל הלשון 'מאד מאד' היינו כפשוטו שהוא בתחית

שבגלות נסתרים הרחמים והחסדים **עד לישועתך קויני ה'** שמורה על הגאולה העתידה. ויש בזה רמז גם לגאולה הפרטית של כל אחד ואחד, **היינו כמו שכתבנו, כי אף נפשות האלה יבטחו בה' כי הוא הטוב והמטיב לכל, וכמאמר הכתוב** (תהלים קו, א) **הודו לה' כי טוב** הוא טוב בעצם, ודרך הטוב רק להטיב.

כאשר אדם מתחזק באמונה עם אור הדעת, אזי גם בעת השכותו רה"ל לא יכבה נרו – ולילה כיום יאיר.

וזה מאמר הכתוב (משלי לא, יז) **'טעמה כי טוב סחרה לא יכבה בלילה נרה', היינו מי שזוכה וטועם עריבות ומתיקות מאור הדעת שמספרו 'טוב', ויודע ומבין שהוא הטוב ומטיב לכל, לא יכבה בלילה נרה^{סא}, כי אף בעת החשכות יאמין ויבטח בשם אלוקיו, שירחם ויאיר לו כל החשכות, וממילא גם בעודו יושב בתוך החושך לא יכבה נרו, כי הוא מחובר ומקושר בתקוותו בה' וממילא ירגיש גם אז את אור ה' החופף עליו כמו שנאמר** (מכה ז, ח) **'כי אשב בחושך ה' אור לי'** גם בעודי יושב בחושך ה' אור לי.

שבט הן היה מאסף ומגביה כל אחד מהמחנות שלפניו, שהיה מחזק אותם לעבודת הקודש, שיקוו לישועת ה' ושיבטחו בשם, כי הוא הטוב והמטיב לכל ומרחם על כל הנפשות.

וזהו שנאמר בתוה"ק (במדבר י, כה) **'ונסע דגל מחנה דן מאסף לכל המחנות^ס, והטעם שנקרא 'מאסף' היינו דן היה מאסף ומגביה ומעלה כל המחנות שהיה בשפל המצב, כי היה מחזק אותם לעבודת הקודש, שגם אם אבדו את כוחם הרוחני (כפרש"י שהובא בהערה ס) או שנחלשו בהליכתם בעבודת ה' מסיבה רוחנית או מסיבה גשמית (כפירוש השני בהערה שם), אל יתיאשו ח"ו אלא יקוו לישועת ה' ושיבטחו בשם, כי הוא הטוב והמטיב לכל ומרחם על כל הנפשות, ואף על הנפשות שמחמת חטאם והתרחקותם מהש"ת נפסקו ח"ו ממקור רחמים פשוטים. וכמו שאמר הרב המגיד בעבודת ישראל** (פרשה ז ד"ה לישועתך) **שבפרשיות מקץ ויגש שמדברים מענין השתלשלות ירידת יוסף והשבטים ולאחר מכן יעקב אבינו וכל ביתו למצרים נפקד מקום שם הוי"ה שמורה על רחמים וחסדים פשוטים, מפני**

הערות וצינונים

יכול לנסוע בדגל שלו, היה נאסף והולך עם דגל מחנה דן שהיה האחרון, ואי אפשר היה להתעכב יותר כדי להישאר יחידי. ופירושו של רבינו שמפרש הטעם על דרך העבודה מתאים פי שני הפירושים יחד.

סא. לפי דברי רבינו אולי יש לפרש הלשון 'סחרה' שהוא מלשון סחור סחור, היינו שהוא מסובב באור הדעת, עם האמונה והתקוה בה', וכמאמר הרה"ק מקוברין ז"ע 'ואמונתך סביבותיך' מיט אמונה נעמט מען דיר ארום.

ובדגל זה היו כלולים השבטים ראובן שמעון וגד. לאחריו דגל מחנה אפרים, ובדגל זה היו כלולים השבטים אפרים מנשה ובנימין. ואחרון דגל מחנה דן, ובדגל זה היו כלולים השבטים דן אשר ונפתלי. ועל שבט נאמר שהיה 'מאסף לכל המחנות' וכמה טעמים נאמרו בדבר. רשיז"ל פירש בשם הירושלמי, לפי שבט דן היה מרובה באוכלוסין והיה נוסע באחרונה, וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחנה דן מוצאו ומחזירו לו. הבכור שור והאברבנאל כתבו, לפי שהם המאספים את כל הנחשלים מהמחנות שהלכו ראשונים, שכל מי שלא היה

תמצית המאמר

חזק חזק ונתחזק.

ולא יאבד ניצוץ מישראל ח"ו, ומסתמא איננו כדאי וראוי עוד לישועת ה'. וצא ולמד מיעקב אבינו ע"ה, כשראה כל הרפתקאות והגלים והצרות שיעברו על בניו, שבכל יום יהיה קללתו מרובה מחברו ח"ו, וכשראה את שמשון ניחם את נפשו וסבר שהוא מלך המשיח, וקץ שם לחושך, ועם כל זאת כשראה אותו שמת אמר לישועתך קויתי ה', ולא נסוג אחור, והיה מחזק את עצמו בהתחזקות אמיתי ואמר לישועתך קויתי, ומסתמא אינם כדאים וראויים עוד לישועת ה'.

וכל זה בהארת 'אור הדעת' בכח החלק אלקי הנטועה ומושרשת בכל אחד מישראל הנקרא חלק יעקב, וזה 'ויחי יעקב', שהיה משפיע חיות דקדושה לכל אחד ואחד מישראל על ידי הניצוץ אלקי, שיוכל להחיות ולהשיב את נפשו משיבת נפש, ויבטח בשם וישען באלקיו, המקים מעפר דל ומאשפות ירים אביון, שגם מאשפות דלותינו ירוממינו, וכמאמר דוד המלך ע"ה 'ואציעה שאול הנך', אף אם אני ח"ו בשאול עם כל זאת הנך, באנחה אחת מעומק הלב הנך כי חסדי ה' לא תמנו.

רבינו זי"ע בא במאמרו זה לחזק את כל איש ישראל אשר לבבו שבור בקרבו, בין אם זה מצד מצבו הרוחני, כשמתבונן בפחיתות ערכו ושפל עומק מצבו, וחושב שאבדה לו הדרך ולא עשה ותיקן עוד כלל וכלל בעוה"ז, ועוד דימה בנפשו שאבד תקותו, שאין עוד עצה ותרופה לתחלואי נפשו, עם כל זאת לא יאמר לנפשו נואש אך יבטח בשם וישען באלקיו, המקים מעפר דל ומאשפות ירים אביון, שגם מאשפות דלותינו ירוממינו, וכמאמר דוד המלך ע"ה 'ואציעה שאול הנך', אף אם אני ח"ו בשאול עם כל זאת הנך, באנחה אחת מעומק הלב הנך כי חסדי ה' לא תמנו. ובין אם זה מצד מצבו הגשמי, בעת התגבר הדינים ח"ו על האדם רח"ל, ובעת התגברות הצרות שאי אפשר לסבול עוד, ועומד לכלה ח"ו, חושב בדעתו שבוודאי הוא עת הישועה, ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע, ועם כל זה אם לדאבון לבו ח"ו מתגברים עוד היסורים, בל יתרעם ויהרהר, ובפרט שיאמר לנפשו נואש ח"ו, רק יקוה ויחזור ויקוה, ויאמץ את נפשו בה' כי חסדי ה' לא תמנו, ולא ידח ממנו נדח,

כמו כן גם בענייני דרכי עבודת ה', אם האדם דימה בנפשו שמשיג השגות הבוב"ה, והולך בדרכי גבוהים ורמים עד שעושה לעצמו דרך הישר לעלות להר ה', וגם הוא בחינת מרכיב צורה על החומר, ועם כל זה אם בא הנחש עלי הדרך, ונשכו והחטיאו, או מי שעולה במסילת יחיד, והשפיפון בא ונשכו, בחינת 'הנושך עקבי סוס', עם כל זה 'לישועתך קייתי ה'', ולא יאמר נואש, כי עוד בו חלק יעקב שלא נפגם. ואף מי שהוא בשפל המצב מאוד מאוד ועני ודל בדעת, עם כל זה ייחל יקוה לישועת ה' שיאיר לו ה' את עיניו ויורה לו דרך התשובה, חנינה בקיווי - היינו אף מי שיודע שפל מצבו שמצדו אין מגיע לו כלל וכלל, רק מבקש מאוצר מתנת חנם חנני, מצד חסדי ה' כי לא תמנו, ייחל ויצפה לישועת ד' שהוא מרחם על כל בריותיו.

וזה מאמר הכתוב 'טעמה כי טוב סחרה לא יכבה בלילה נרה', היינו מי שזוכה וטועם עריבות ומתניקות מאור הדעת שמספרו 'טוב', ויודע ומבין שהוא הטוב ומטיב לכל, לא יכבה בלילה נרה, כי אף בעת החשכות יאמין ויבטח בשם אלוקיו, שירחם ויאיר לו כל החשכות, כמו שנאמר 'כי אשב בחושך ה' אור לי'.

ומי שחונן לו ה' עם אור הדעת, אף כשבא עליו איזה סיבה לא טובה ח"ו, יודע ומבין בטוב שהכל הוא לטובה מאת הבוית"ש, כי דרכו הטוב רק להטיב עם בריותיו, ובפרט לזרע ישראל עם סגולתו, ואילו היה האדם מתבונן עצמו בכל זה הדק היטב, לא היה מתרעם ומהרהר על היסורים, ולא היה חוטא, כי היה יודע שהרגע יחלוף כצל עובר, והטוב בא יבוא אחריו, כי ברישא ששוכא והדר נהורא. ויעקב אבינו ע"ה השפיע לנו אור הדעת שנוכל לחזק את עצמו בתוקף הצרות והחשכות, היינו לחשוב ולשום אל לבו מי הוא המעריב ערבים, וממקור מי יצא היסורים, ממקור הרחמים רבים, אשר מאתו לא תצא הרעות, רק דרכו הטוב להטיב, ואף אם לעומת זה ישים אל לבו שפל מצבו ופחיתות ערכו יראה שאינו כדאי וראוי להישועה, עם כל זאת ידע ידיעה אמיתית ויחזק עצמו עם יקרת נפשו אור הנערב הטמון בקרבנו, אשר בזה יוכל להאיר כל חשכת לבו ולהחיות את נפשו להשאר בחיים חיותו, ויוכל להתרומם ולחזק את עצמו בתוך החשכות עם חלק יעקב אשר בקרבנו.

הוראה למעשה בעבודת ה'

- במאמר הגדול הזה יש עוד הרבה פרטים בהוראה למעשה, והבאנו רק את הדברים העיקריים והכלליים.
- א. עם אור הדעת יוכל האדם לחבר ולהעלות את עצמו אף אם הוא בבחינת ארץ למדרגת שמים, ועל ידי אור הדעת אף כשיתבונן ויחשב פחיתות ערכו ושפל עומק מצבו, עם כל זאת לא יאמר לנפשו נואש אף יבטח בשם וישען באלקיו, ובאנחה אחת מעומק הלב יושע מה' כי חסדי ה' לא תמנו.
- ב. עם אור הדעת, אף כשבא עליו איזה סיבה לא טובה ח"ו, יודע ומבין בטוב שהכל הוא לטובה מאת הבוית"ש, כי דרכו הטוב רק להטיב עם בריותיו, ובפרט לזרע ישראל עם סגולתו, ואילו היה האדם מתבונן עצמו בכל זה הדק הטיב, לא היה מתרעם ומהרהר על היסורים, ולא היה חוטא, כי היה יודע שהרגע יחלוף כצל עובר, והטוב בא יבוא אחריו, כי ברישא חשוכא והדר נהורא, והתקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס לטרקלין.
- ג. יעקב אבינו ע"ה השפיע לנו אור הדעת שנוכל לחזק את עצמו בתוקף הצרות והחשכות, היינו לחשוב ולשום אל לבו מי הוא המערבי ערבים, וממקור מי יצא היסורים, ממקור הרחמים רבים, אשר מאתו לא תצא הרעות, רק דרכו הטוב להטיב, ואף אם לעומת זה ישים אל לבו שפל מצבו ופחיתות ערכו יראה שאינו כדאי וראוי להישועה, עם כל זאת ידע ידיעה אמיתית ויחזק עצמו עם יקרת נפשו אור הנערב הטמון בקרבנו, אשר בזה יוכל להאיר כל חשכת לבו ולהחיות את נפשו להשאר בחיים חיותו.
- ד. ולכן בעת התגבר הדינים ח"ו על האדם רח"ל, ובעת התגברות הצרות שאי אפשר לסבול עוד, ועומד לכלה ח"ו, וחושב בדעתו שבוודאי עכשיו הוא עת הישועה, ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע, ועם כל זה אם לדאבון לבו ח"ו מתגברים עוד היסורים, בל יתרעם ויהרהר, ובפרט שיאמר לנפשו נואש ח"ו, רק יקוה ויחזור ויקוה, ויאמץ את נפשו בה' כי חסדי ה' לא תמנו, ולא ידח ממנו נדח, ולא יאבד ניצוץ מישראל ח"ו, ומסתמא איננו כדאי וראוי עדיין לישועת ה'.
- ה. כמו כן גם בעניני דרכי עבודת ה', אם האדם דימה בנפשו ששיג השגות הבוב"ה, והולך בדרכי גבוהים ורמים עד שעושה לעצמו דרך הישר לעלות להר ה', וגם הוא בחינת מרכיב צורה על החומר, ועם כל זה אם בא הנחש עלי הדרך, ונשכו והחטיאו, או מי שעולה במסילת יחיד, והשפיפון בא ונשכו, בחינת 'הנושך עקבי סוס', עם כל זה 'לישועתך קייתי ה'', ולא יאמר נואש, כי עוד בו חלק יעקב שלא נפגם.
- ו. אף הנפשות שנפסקו ח"ו ממקור רחמים פשוטים, יבטחו בה' כי הוא הטוב והמטיב לכל, כמאמר הכתוב 'טעמה כי טוב סחרה לא יכבה בלילה נרה', היינו מי שזוכה וטועם עריבות ומתיקות מאור הדעת שמשפרו 'טוב', ויודע ומבין שהוא הטוב ומטיב לכל, לא יכבה בלילה נרה, כי אף בעת החשכות יאמין ויבטח בשם אלוקיו, שירחם ויאיר לו כל החשכות, כמו שנאמר 'כי אשב בחושך ה' אור לי'.

בינת המאמר

מעשיהם של צדיקים

א

אור עולם באוצר חיים אורות מאופל אמר ויהי

משפיעים את אור הדעת לכל נפש ישראל (עיין בתניא פרק מב). ומאור הגדול הזה היה תפוח עקיבו של אדה"ר היה מכהה גלגל חמה, קלסתר פניו על אחת כמה וכמה, ואחר הקילקול ניטל זיוו, ויעקב אבינו ע"ה שהיה מתקן חטא אדם הראשון זכה לאור הגדול הטוב והגנוז. וזה 'ויחי יעקב', שהי' מחיה את הדעת.

הרה"ק בעל 'דגל מחנה אפרים' ז"ע מביא בפרשת בראשית (ד"ה וידא) בענין אור הגנוז: "ושמעתי מאא"ז נ"ע זללה"ה מרן הבעל שם טוב' הק' ז"ע היכן נגזר האור ההוא, ואמר, שהש"ת גזזו בתורה, ולכן משתמשין הצדיקים בכל דור ודור באור ההוא, היינו על ידי התורה שיש בה אותנו האור שיכולין להסתכל בו מסוף העולם ועד סופו. כמו שראו עיני ממש כמה מעשיות, מה שכתב לדודי זקיני המנוח ר' גרשון קיטובר ז"ל, שנסע לארץ הקדושה, איך שראה אותנו בשבת בחוץ לארץ ומה עשה בחוץ לארץ, והשיב לו דודי זקיני באגרת,

רבינו זי"ע מביא במאמרו הק' את מאמר חז"ל על הכתוב 'וירא אלקים את האור כי טוב' שהכוונה בזה לאור שנברא ביום הראשון. שהבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו וכו' ונגנזה, והיא מתוקנת לצדיקים לעתיד לבא. שהפירוש הפשוט בזה שנגזז לעתיד לבוא כשיבוא הגואל המשיח בב"א, אז יהנו הצדיקים לאורו.

אבל רבינו מבאר כדרך שפירשו גדולי ספרי החסידות, והוא על פי מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע שהוא גנוז לצדיקים שעתידים לבוא בכל הדורות, והיכן נגזז אור זה? בתורה הקדושה, ורבינו מביא את מקור הדברין מהזוה"ק (ח"ב קמח): איתא, רבי יהודה אומר אלמלא אתגניז מכל וכל, לא קאים עלמא אפילו רגעא חדא, אלא אתגניז ואזדרע, כהאי זרעא דעביד תולדין וזרעין ואיבין, ומניה אתקיים עלמא, ומבאר רבינו: **א.** שהיא מתוקנת לצדיקים כדי שהצדיקים ישפיעו שפע השפעות מהטוב הגנוז. **ב.** שאור הגנוז הוא 'אור הדעת', והצדיקים

קרע קריעה בבגדיו כדרך המתאבלים, והיה הדבר לפלא בעיני כל הרואים למה יעשה כדבר הזה.

משהבחין בפליאתם גילה להם שעשה כן מחמת שכבה נר מערבי, שנסתלק הרה"ק רבי חיים בן עטר בעל האור החיים' הק' זי"ע בארץ ישראל. [כידוע שהאזה"ח נסתלק במוצש"ק, ובמדינת אוקראינה עדיין היה שבת בעת רעוא דרעוין, ובאותו שבת כאשר נטל הבעש"ט הק' את ידיו לסעודה שלישית התמהמה לזמן מה, ואח"כ נטל את ידיו, ולאחר שאכל כזית מהחלה, גילה לתלמידו הק' על מה ולמה התמהמה, כיון שגילו לו עתה סוד גדול בענין נטילת ידים, סוד שאין מגלים אותו אלא ליחיד בדורו, וכיון שכבה עתה נר מערבי, ועד עתה היה סוד זה טמון אצלו גילו לו סוד זה, ובמוצש"ק לאחר הבדלה גילה אז לתלמידיו על פטירת האזה"ח הק' שהוא הנר המערבי, וקרע קריעה כדיון]. ואכן לא עברו ימים מועטים והגיעה הבשורה הקשה מהר ציון על הסתלקותו של האזה"ח הק'.

נענה הנודע ביהודה והעיר ברוח קדושת תורתו, דאף אם נאמר שרוח הקודש הופיעה בקרבו והרגיש בהסתלקותו, אבל לקרוע את בגדיו מי התיר לו, הלא יש בזה משום איסור בל תשחית, ורק באבל ל"ע שתורה אמרה לקרוע את בגדיו, ולכן חשוב כמתקן מפני שמקיים בזה את המצוה, אבל מה ששיגי ברוח הקודש הרי אסור להורות על פיה, שהרי תורה לא בשמים היא (ב"מ נט:), א"כ אסור לקרוע משום בל תשחית.

לימים הלכה ואמרה להבעש"ט הק' את דעת בעלה הנוב"י שהיה חשש איסור בקריעת בגדיו בהסתלקותו של האזה"ח הק' מפני שנודע לו על כך רק ע"י רוח"ק ותורה לא בשמים היא, השיב

שבאותו שבת עשה איזה גביר ברית מילה בעכו בחלקה אשר בחוף לארץ, ושלח אחריו להיות מוהל אצלו, וכהנה וכהנה אשר קצרה היריעה מהכל, אשר הסתכל ממש מסוף עולם ועד סופו, והכל היה על ידי אותו אור שנגנז בתורה (ראה בהסכמות לספר קדשו זה שגדולי דורו הפליאו מאד את דבריו אלו).

וכן הביא הרה"ק בעל 'מאור עינים' זי"ע בפרשת שמות (ד"ה ותפתח) כי על ידי אור הבהיר של התורה יוכל להביט מסוף העולם ועד סופו, וכמו שנודע זה ממעשים שראינו מבני אדם שזכו לכך, כגון הבעש"ט נשמתו בגנזי מרומים, שסיפרו עליו כשהיה צריך לדעת שום דבר פרטי אפילו מענייני בני אדם דבר גשמי, היה מסתכל בהתורה ולומד בה בדחילו ורחימו, ומדבק את עצמו בה, עד שהגיע לאור הגנוז בתוכה והיה רואה בדבר שצריך לראות ממש".

בספר פסקי תשובות להגאון רבי אברהם פיעטרקובסקי זצ"ל דומ"ץ לאדז' דן (סימן קסז) האם מותר לענות אמן על ברכה הנשמעת על ידי מכשיר הקלטה, וכן בשאר מצוות כמו קריאת המגילה וכיו"ב אם אפשר לצאת ידי חובתו בשמיעה כזו, וכן מסתפק שם על הרואה על ידי רוח הקודש אם הוא יכול להעיד עדות על ידי ראייה כזו או לא. ומביא על כך תשובה נפלאה בהקדם מה ששמע מידידו הגאון רבי שלום ברוך סוכוטשבסקי דומ"ץ לאדז' זצ"ל, מה שקיבל מזקיניו הרה"ק רבי פייבל מגריצא זי"ע ראש שושילתא דבית אלכסנדר, על זוגתו של הגה"ק בעל ה'נודע ביהודה' זי"ע שהיתה קרובת משפחה עם הרה"ק מו"ן הבעש"ט הק' זי"ע, ופעם סיפרה בשבחו לפני בעלה הנוב"י מה שראתה במו עיניה איך שבים ט"ו תמוז תק"ג

לימים הנוראים: **"אור עולם באוצר חיים אורות מאופל אמר ויהי"**. הדנה בכל ששת ימי מעשה הבריאה נאמר בכלות מלאכת אותו היום 'ויהי כן', ואילו ביום הראשון, יום יצירת האור לא כתיב ויהי כן אלא 'ויהי אור'. וביאר הרמב"ן הטעם, לפי שהאור שלפנינו אינו אותו האור שהיה בשעת היצירה, שהרי כשצפה הקב"ה במעשי הרשעים עמד וגנזו, לכן לא נאמר ויהי כן, אלא ויהי אור, שהיה אור אבל אור אחר ממה שהיה ביום הראשון בראשית הבריאה.

וזוהו הכוונה **אור עולם** - היינו האור האמיתי שבו צופה האדם מסוף העולם ועד סופו, גנוז הוא **באוצר חיים** שהיא התורה, כדי שיהיו יכולים הצדיקים העתידים לבוא להשתמש בו, אכן האורות שהאנשים הפשוטים משתמשים בו אינו אלא **אורות מאופל** - שכלפי חושך ואופל גם הם נחשבים לאור (אבל לא לגבי אור הגנוז), ועל האורות הללו **אמר ויהי** - דווקא ולא ואמר ויהי כן, כיון שאינן כשעת הבריאה.

ועפ"ז מפרש את מאמר הכתוב ויעש כן אהרן - להגיד שבחו שלא שינה. שכאשר הדליק אהרן הכהן את המנורה המשיך את האור הגנוז, וממילא לא היה צריך לשנות את האור מ'ויהי כן' ל'ויהי אור', אלא הדליק את האור של ויהי כן - האור הראשון של הבריאה, ודפח"ח.

לה הבעש"ט שאין זה ענין כלל לרוח הקודש, רק זה ראייה טבעית מאור ששת ימי בראשית שנברא כדי לשמש את הבריות, ורק מי שמקלקל עיניו גורם לקצר ראייתו, לכן פשיטא שהותר לו לקרוע, כדין חכם שמת שהכל קרוביו.

ויש להביא סימוכין לזה ממה שכתב ב'דגל מחנה אפרים' בפרשת ויגש (ד"ה והנה עיניכם) בלשונו הק': **"והאמת הוא שאצל צדיקי שלומי אמוני ישראל, מחמת הזדככות גופם ובהירות נשמתם יוצדק לומר לשון 'ראיה', שהיו רואים ממש בעין שכלם הקולות של כל דיבור ודיבור, כל מה שהיה נעשה בכח הדיבור, לגודל דקות רוחניותם השיגו בעין שכלם בכח הראיה דברים רוחניים"**.

כך כתב גם המאור עינים זי"ע בפרשת שמות (ד"ה ותפתח ותראהו) וזלה"ק: **"כי ממש על ידי אור הבהיר יוכל להביט מסוף העולם ועד סופו, וכמו שנודע זה ממעשים שראינו מבני אדם שזכו לכן, כגון הבעל שם טוב הקדוש נשמתו בגנזי מרומים, שסיפרו עליו כשהיה צריך לדעת שום דבר פרטי, אפילו מעניני בני אדם דבר גשמי, היה מסתכל בתורה ולומד בה בדחילו ורחימו ומדבק עצמו עד שהגיע לאור הגנוז בתוכה, והיה רואה בדבר שצריך לראות ממש..."**

על פי כל זה נוכל להבין מאמר נפלא שהביא הגה"ק רבי העשיל מקראקא זי"ע בספרו חנוכת התורה (פ' בהעלותך ד"ה ויעש כן) על הפיוט ביוצר

ב

כתר יתנו לך ה' מלאכים המוני מעלה עם עמך ישראל קבוצי מטה.

מטה" בתחתית המדרגות, אעפי"כ לא יוכל המלאך הגדול ביותר לפתוח פיו בשיר ושבחה לפני מלך הכבוד עד שיקדמו איש הישראלי אפילו הפחות ביותר, ויגיד לפניו שבח וזמרה.

כששמעו זאת החסידים יצאו תיכף במחול ורקדו מרוב שמחה והתלהבות למשך כמה שעות!! לפי"ז, ועל פי דברי רבינו זי"ע במאמרו, יש ליתן טעם למה אומרים קדושת כתר דוקא לאחר קריאת התורה, כיון שאור הגנוז נגזז בתורה, ועל ידי אור הגנוז מתעורר אור הדעת להכיר בחלק אלקי ממעל שיש בכל אחד ואחד מישראל, וממילא גם הקבוצי מטה' - הנמצאים מטה מטה בתחתית המדרגה, מבינים על ידי התגלות אור הגנוז בקריאת התורה כמה שהם יקרים וחשובים מאד.

ברם! על כגון דא המשיל המגיד הקדוש מדובנא זי"ע את משלו ויאמר: משל לחזן פשוט ביותר שהגיע לשבות בעיר אחת אשר קרובו שימש שם בגבאות ושמשות של ביהכנ"ס, כמובן שהלה רצה בכל מאוד לכבד את קרובו לרדת לפני התיבה, אך אז הגיע השמועה שבאותה שבת ישבות בעיר עוד חזן מפורסם מומחה ומשובח עשרת מונים מן החזן הראשון, מה עשה השמש הנאמן, קרא לקרובו החזן וכיבדו להתפלל תפילת שחרית כדי שיגיש לפני העמוד טרם ישמעו הציבור את החזן

עיקר מאמרו של רבינו זי"ע הוא לקיים ולהחיות אותנו עם אור הדעת, ולהתעורר מכח החלק אלקי ממעל שיש בכל אחד ואחד מישראל, וכלשונו הטהור: "מי שהוא משוקע בהבלי תענוגי עוה"ז, ומשים אל לבו מצבו המרו והשפל, שאבדה לו הדרך ולא עשה ותיקן עוד כלל וכלל בעוה"ז, ועוד דימה בנפשו שאבד תקותו, שאין עוד עצה ותרופה לתחלואי נפשו, יחזק ויאמץ את נפשו בהחלק יעקב אשר עדיין בקרבו, אשר לא יגע בה שום רע ח"ו, ולא נפגם ונתקלקל ח"ו. וזה מאמר הכתוב 'חלקי ה' אמרה נפשי על כן אוחיל לו', יען שידעתי שחלק ה' בקרבי, בזה אתנחם ואתחזק את עצמי, כי עוד יש תקוה ולא נאבד תוחלתי, וזהו 'על כן אוחיל לו'".

בענין זה מסופר על הרה"ק בעל ה'דברי שמואל' מסלונים זי"ע שפירש פעם לחסידיו מה שאומרים בקדושת כתר: "כתר יתנו לך ה' אלוקינו מלאכים המוני מעלה" - שהמלאכים שרפים וחיות ואופני הקודש מעטרים את הקב"ה ונותנים לו כתר מלוכה, אך כל זה בתנאי קודם למעשה "עם עמך ישראל קבוצי מטה" שהם יקדימו וישבחו ויפארו אותו לפניהם, [כמו שאמרו חז"ל בחולין (צא:)] אין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל שירה למטה] ואף אם יהיו ישראל בבחינת "מטה

ואוכל נבלות וטריפות בפרהסיא, ועובר על איסורי תורה, ובודאי שחייבים לקלל אותו ואת ולתמיד! ענה לו רבינו, שכל יהודי קשור להקב"ה בחבל עבה שארוג משלושים ושש חוטים, ואם הוא עובר ח"ו על איסור חייבי כריתות אז נקרע חבל אחד, ורק כאשר הוא עובר על כל איסורי חייבי אז נקרע החבל לגמרי, אלא שאין שום מציאות כזו לעבור על כל איסורי חייבי כריתות, כיון שיש דברים שאין אנו יודעים כלל איך לעשותם, כמו פיתום הקטורת ושמן המשחה ועוד, וכיון שכן, אין שום אפשרות לאף יהודי לקרוע לגמרי את מי שקשור בחבל הקשירה עם הקב"ה, ואיך א"כ אוכל לקלל מי שקשור עם הקב"ה? אבל זאת אוכל לברוך שהקב"ה יהיה בעזרך, ופטרו לשלום.

"כוונת סוד התקיעות"

במאמריו לתפילה אות ג מבאר כ"ק מרן רבינו ה'אמרי מנחם' זי"ע בהרחבה כי אהבת ריעים צריך להיות שיאהב את כל אחד מישראל בכל מצב שהוא מחמת שהוא בנו של מקום, ובזה מעורר רחמי שמים גם עליו באיזה מצב שהוא, שהרי הוא ג"כ בנו של מקום, ואז מתקבלת תפילתו לפני השי"ת. ומביא לזה מעשה רב מכ"ק מרן רבינו בעל ישמח ישראל זי"ע, וז"ל:

ובזה יבואר מעשה רב מדודי הקדוש מרן אדמו"ר בעל ישמח ישראל זצלה"ה זי"ע שבכל שנה ביקש ממנו הבעל תוקע בבית מדרשו שיאמר לו סוד התקיעות ולא אמר לו, רק בשנה האחרונה של הבעל תוקע קרא לו ואמר, עתה אגלה לך סוד התקיעות, שהוא לאהוב כל איש ישראל, ולאו

הגדול, וממילא לא יזלזלו בשעת מעשה בתפילתו אחרי שעדיין לא שמעו את המומחה, אבל הזהיר את קרובו שעליו להתאמץ בכל כוחו להתפלל ולזמר בניגונים ערבים להנאתם של הציבור, כדי שלא יהא ללעג ולקלס כאשר יפתח החזן אחריו להתפלל בנעימה, ולא יבואו אליו בטענה, וכי בשביל חזן זה מנעת את החזן הטוב והערב מלהתפלל? והנמשל מובן שעל האדם להזהר במה שאמרו חז"ל בברכות (כה:): "וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם מתפללים". היינו שתדעו לפני מי אתם עומדים, כלומר שעליכם לדעת את מי אתם מקדימים בתפילתכם, שאחריכם יבואו כיתות כיתות של מלאכים ושרפים להתפלל גם הם, ולכן עליכם להתאמץ ביותר ולהתפלל בכל הכח והכוונה, כדי שלא תהיו ללעג ולקלס על ידי תפילות של שרפי מעלה אשר משבחים ומקלסים ומפארים שמו של מלך מלכי המלכים בכל שירות שבעולם, ושלא יבואו ח"ו בטענה, וכי בשביל חזנים אלו התעכבו עד עכשיו?!

"איך אפשר לקלל יהודי שקשור להקב"ה"

אל כ"ק מרן רבינו הישמח ישראל זי"ע הגיע פעם יהודי כפרי והתלונן על יהודי אחר שפתח חנות כמו שיש לו והוא מושך את אליו את הקונים הקבועים שלו.

ומה אתה רוצה שאעשה שאל אותנו רבינו? שהרבי יקלל אותו קללה נמרצת! השיב.

שאל אותנו רבינו וכי איך אפשר לקלל יהודי רח"ל? ענה לו אותו יהודי, רביו! ער איז א איד? וכי זה נקרא יהודי? הרי הוא מחלל שבת בפרהסיא

וכשבא לפני פתח ביהכנ"ס אומר: רבונו של עולם אתה יודע שאיני יודע להתפלל, כי לא למדוני הורי להתפלל, ולמה אכנס לביהכנ"ס, רבונו של עולם מודה אני לך על העבר והנני מבקש על העתיד, ושב לביתנו, יהודי כזה ג"כ צריך לאהוב, זה הוא סוד התקיעות, ע"כ דבריו הק'.

היינו כי תקיעת שופר ענינה לעורר רחמים ורצון לפני השי"ת, ועל ידי אהבת ישראל, שאוהב כל איש ישראל, יהיה מי שיהיה, מחמת שהוא בנו של מקום, מעורר רחמי האב על הבנים כמו שנתבאר. ומסיים רבינו בהוראה למעשה בזה: **על כן תאהבו אחד את חבירו ותחפצו לראות כ"א בטובת רעהו, אז בטח תתקבל תפילתכם ברחמים וברצון לפני השי"ת**, אמן כן יהי רצון.

דוקא יהודי שמתפלל בכל יום, או יהודי שמתפלל עכ"פ בשבת, או שהולך לביהכנ"ס לכל הפחות ביום הכיפורים, זה אינו רבوتא לאהוב אותו, אלא אפילו יהודי שלא שלמדוהו הוריו דת ישראל ואינו הולך להתפלל כלל, רק שביוהכ"פ בלכתו ברחוב רואה שכל החנויות סגורות ושואל לפשר הדבר ואומרים לו כי הוא יום המשפט, אז ממחר לביתו ואומר לזוגתו שהיום יום המשפט, ובזכרונו איך שזקיניו הלך להתפלל בזה היום וגם הוא חפץ לילך, אומרת לו אשתו עדיין לא בישלתי סעודת צהרים כי החנויות סגורות היום, מיד לובש כלי ציד ורוכב על סוסו היערה וצד ארנבת רח"ל ומביא לאשתו לבשל על סעודת צהרים, כי אינו יודע שאסור לאכול, ואחרי

האכילה מגלח עצמו, כי לא נאה ללכת לביהכנ"ס בלי להתגלח, ואז לוקח את זוג' ורוכב לביהכנ"ס,

פניני ישמח ישראל

פנינים יקרים מתורתו של רבינו על פרשת השבוע.
(חלקי בלבד)

וביאור הענין הוא, דנדוע כי החלק אלקי ממעל נטועה ומושרשת בכל איש ישראל, כטעם נשמה שנפחת ב', ומאן דנפח מתוכו נפח, ובנקודה זו איננו נוגע שום חטא, והיא נקיה מכל שמץ ודופי, ועליה כתיב השוכן אתם בתוך טומאותם, אך אם העוה ומרד, ממעשיו המקולקלים נבראו מסכים המבדילים ומחפים ומכסים אותה, כמוץ דמכסי על חטה וכענן דמחפי על שמשו, עד שלא יראה שעוד בו יקרת אור הנערב.

וזה שכתב רש"י ז"ל נסתמו עיניהם ולבם של ישראל, היינו מצרת שעבוד מלכיות ושאוור שבעיסה ומרוב המסכים שנבראו מהחטאים, נסתמו עיניהם מלראות יקרת ערך נפשם, כי עוד בם החלק אלקי ממעל. וזה שכתב רש"י ז"ל נסתמו עיניהם 'ולבם', הוא חלק הקב"ה, שהקב"ה נקרא לבן של ישראל, כמו שאמרו על מאמר הכתוב צור לבבי וחלקי אלקים לעולם.

ויחי ד

ויחי יעקב, פירש רש"י ז"ל למה פרשה זו סתומה, לפי שבין שנפטר יעקב אבינו ע"ה נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם.

פירוש בדברי רש"י הקדוש ז"ל שכתב נסתמו עיניהם ולבם, שענין סתימה הוא כעין סתימת הבאר, ר"ל שנסתמו מעינות החכמה, שהחלק יעקב הוא החלק אלקי הנטועה ומושרשת בלב איש ישראל לא אתא לאתגליא, ואם זוכה שהאיר לו הקב"ה את עיניו על ידי קרן אור התורה הקדושה, וכמו שנאמר כי נר מצוה ותורה אור, נתגלה דבר אור יקרת הוא החלק יעקב, ויגל מעליו את האבן נגף ואת מסך המבדיל, וכנדוע תורה שבכתב איהו אמת, כמו שכתב הזוה"ק,

במדרש רבה רבינו הקדוש דר בצפורי י"ז שנה, וקרא על עצמו ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה – ויחיה רבי יהודה בצפורי י"ז שנה.

הפירוש הוא, דתיבת 'ויהי' בה"א בסוף, יונח על מי שמקבל החיות בפעולת אחרים, כמה דאת אמר ואם בת היא ויחיה, היינו שלא יזמתו על ידי המילדות כזכרים, רק יחיו אותם, וכמה דאת אמר לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב ויחיה, שהמלך נותן לו החיות, ולא יצוה להרגו כחוק המלכות, על זה יונח תיבת 'ויהי', שמקבל החיות מאחר. וזה שקרא רבינו הקדוש על עצמו 'ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה' ויחיה רבי יהודה בצפורי י"ז שנה, היינו שבכחו של זקן יעקב אבינו ע"ה שדר במצרים י"ז שנה, בזה הכח דר הוא בצפורי י"ז שנה.

ויחיא

ויחי יעקב, פירש רש"י ז"ל למה פרשה זו סתומה, לפי שבין שנפטר יעקב אבינו ע"ה נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם.

כ"ק אאמו"ר זצלה"ה ז"ע דיבר בקדשו לבאר זה, דאיתא בגמרא אמר רבי שמעון בן לקיש ויקרא יעקב וגו', ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה, אמר שמא ח"ו יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו, אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבינו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. אמרו רבנן היכי נעביד, נימרי', לא אמרו משה רבינו, לא נימרי', אמרו יעקב, התקינו רבנן שיהו אומרים אותו בחשאי, ע"כ.

הכתוב ללמד בני יהודה קשת, פירוש תפילה, ואיזהו תפילה, הנה כתובה על ספר הישר, על דרך שאמרו חז"ל ספר הישר בתורה הקדושה, היינו כתרגום אונקלוס בחרבי ובקשתי, בצלותי ובבעותי, וכמו שאמרו ז"ל חרבי זו תפילה, קשתי זו בקשה, פירוש שיש ב' מיני תפילות, א' להכרית המקטרגים, וזו נקראת חרב, וב' תפילה לצורכו, ונקראת קשת, ומקודם היו הצדיקים מגינים על הדור, ובהעדר הצדיקים צריך להשתדל בתפילות ובקשות.

ל"ג בעומר ו

בקהלם אל תחד כבודי

ידוע דברי מון אדמו"ר הזקן מו"ה רבי יצחק מווארקא על אמרם ז"ל אף על פי שחטא ישראל הוא, דאף אם יזיד וירשיע, לא יפגום נפשו ונקודתו הפנימית, הוא החלק יעקב אשר בו, וזה היה תפילת יעקב אבינו ע"ה בקהלם אל תחד כבודי, שלא יגיע חטא בניו לנקודתו, כדי שעל ידי זה יוכלו לחזור בתשובה, על ידי ניצוץ האש, כמו שנאמר והיה בית יעקב אש, ויהיה בכחם לשרוף הכל, כל ההבלים והמסכים והכסויים שעל הנקודה הזאת, ויחזרו בתשובה, וזה אף על פי שחטא ישראל הוא, שנשארו בקרבו השארית ישראל, הוא החלק יעקב

בהרד

בסודם אל תבוא נפשי ובקהלם אל תחד כבודי

פירוש רש"י ז"ל כשיקהיל קרח את כל העדה וכו' אל יתיחד עמהם שמי, ולפי פשוטו דבר זה הוא מקושי ההבנה, מה הועיל בזה שלא נזכר שמו, והלא זיל קרי בי רב הוא שלוי הוא בן יעקב. אלא הפירוש הוא, שביקש שבשעת החטא לא יגע החטא בעצמיות ופנימיות לבבם, היינו בחלק יעקב אשר בקרב לבבם, כי יעקב אבינו ע"ה הוא בריח התיכון היוצא מקצה אל הקצה בתוך כללות ישראל, ועל זה היתה תפילתו, שלא יגע החטא של ישראל, בחלק יעקב מעם ישראל. והקב"ה הקשיב לקול תפילתו, וכמאמרם ז"ל אף על פי שחטא ישראל הוא, היינו שחלק יעקב אשר בקרב לא חטא, ועל ידי זה יוכל לזכות כל אחד מישראל בכל מדריגה שהוא עומד, יהיה איך שיהיה, יוכל לזכות לתשובה.

בלק א

נגד יעקב מדתו אמת, וכמו שנאמר (מיכה ז, כ) תתן אמת ליעקב, ובאורו יראה אור.

ויחי ט

וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי

הנה ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי, היינו על פי מה שכתב הטור אורח חיים חסידים הראשונים ואנשי מעשה שוהין שעה אחת קודם התפילה שהיו מתבודדים ומכוונים בתפילתן עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות, וזה הרמז 'נשני את כל בית אבי', שעשה תשובה על כל החטאים עד שנמחקו ונשכחו, והכין את עצמו כל כך עד שהגיע להתפשטות הגשמיות, וזה שם 'הבכור' מנשה, כי זהו מדה ראשונה. ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני אלקים בארץ עניי, במצבי השפל והפחות, עניות מתורה עניות מדעת, כמאמר חז"ל אין עני אלא בדעת, ומחמת העוונות ניטל הדעת, ואף אם עוד מעונו לא רוחץ, עם כל זה יעשה פרי המצוה ויהיה מוסף והולך, ובזה יטהר גופו, 'הפרני' הוא ענין פריה ורביה ברוחניות.

ויעקב אבינו ע"ה צפה והביט באחרית הימים, וראה שלא יהיה אכשור דרא, וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי, היינו וודאי בעת שיתרבה הדעת, וכאור בוקר יזרח אור, והיה ה' להם לאור עולם, יהיה רק דרך המובחר כבית שמאי, בחינת מנשה כנ"ל, להיות סור מרע ואחר כך ועשה טוב, 'וגם הוא יגדל' שבאמת הוא מדריגה גבוה מאוד נעלה, 'ואולם אחיו הקטן' בשביל שמקטין את עצמו 'גדל ממנו'. 'זרעו יהיה מלא הגוים' מה יעשו כשהיו מעורבבים בין הגוים בגלות שאור שבעיטה ושעבוד מלכות, אז מחמת דוחקם יהיו מוכרחין לבחינת אפרים, 'הפרני אלקים בארץ עניי' היינו שגם בעניות יוכלו לעשות המצוה, והקדים אפרים לפני מנשה כדעת בית הלל.

תנוכה לב

אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי

עתה בעוונותינו הרבים שאין לנו מי לייחד יחודים, נצרך [להגיע] לרחמים על ידי התפילה, כמו שאמר

לשון חיבור], וזה שלפני מותו חברם, ו'לאמר' היינו שיאמרו תמיד הוידוי למען לזכור חטאם תמיד, על דרך וחטאתי נגדי תמיד. וכעין דברינו מצאתי אחר כך בשל"ה הקדוש פרשה זו.

ויחי

ויאמר אליהם יוסף אל תיראו כי התחת אלקים אני. הוא על פי המבואר בספר אוהב ישראל בשם המגיד מקאזניץ צוקללה"ה, אותיות המאוחרות משם ה'אלקים' הוא במוכ"ן, שהכל מוכן ומזומן על פי הטבע, כנודע שם אלקים גימטריא הטבע, עיין שם. וזה שאמר להם יוסף 'וכי התחת אלקים אני', וכי על פי הטבע מאותיות במוכ"ן שהם תחת אותיות אלקים אתם רוצים לעורר רחמים, הלא אני רוצה לעורר רחמים ממקור הרחמים למעלה מדרך הטבע, וממקום רחמים גמורים וחסדים גדולים, מן קדם ה', היינו אותיות הקודמות לשם הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו, היינו ט"ד'ה"ד, כמו שכתב הרב המגיד שם, עיין שם. ובאיזה דרך, כאשר רואה אני רק תכלית הדבר שנעשה מהמכירה, וזה אלקים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב, כמו שאמרו במדרש עבירתן של שבטים וכ' תקוה היא לעולם וכ'.

ויחי

כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע וגו', פירש רש"י ז"ל 'אביך ציוה' שינו בדבר מפני השלום. וקשה הלא לא מצינו שיעקב אמר זה כלל, והוא לגמרי דבר בדאי, ומה לשון 'שינו'.

והענין, כי יעקב אבינו ע"ה קרא לבניו האספו וגו' הקבצו וגו', ובמדרש פרשה זו 'האספו' הטהרו, היך מה דאת אמר ויאספו וגו' ויטהרו את הלשכות, ורבנן אמרי ציוה אותן על המחלוקת, אמר להון תהון כולכון אסיפה אחת כו' התקינו עצמכן לגאולה כו', עיין שם. ובאמת הטהרה תלויה באחדות, וכדברינו לעיל, ובספר חרדים איתא שציום להתאחד בגוף ונשמה, 'האספו' על הגופים, ו'הקבצו' על הנשמות, וכמו שכתב הרמב"ם מסורת היא בידינו וכו' ציום וזרזם על יחוד ה', וכנ"ל שיחוד ה' אי אפשר בלי אחדות ישראל, ולכן כשציוה להם 'הקבצו', שהוא אחדות, מזה גופא מקור דברי הרמב"ם שציום על יחוד ה' וכנ"ל, שיחוד ה' אי אפשר בלא אחדות ישראל. וזה ואהבת לרעך כמוך אני הוי"ה, שעל ידי זה נעשה יחוד הוי"ה. ולכן כשנסתלקה ממנו שכינה, שהוא היפך האחדות, והם נתקבצו יחד, וסבר ח"ו שהסילוק שכינה הוא משום שיש בהם פסול וכ'. ואם כן לא חשוב דבר בדאי, שזה אמת שציום על אחדות, אך לא ציום שיאמרו ליוסף, וזה 'אביך ציוה', היינו התחברות והתאחדות, [כמו 'לצוות'

האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים

האספו ואגידה לכם וגו', במדרש (ב"ר צח, ב) האספו וכו' הטהרו. ופירוש המדרש על פי רמז, הגם שנסתלקה הימנו ולא גילה הקץ, מכל מקום אמר עצה היאך להתנהג ולחזק את עצמו עד הקץ. והוא, כי באחרית הימים כאשר מים אין להעביר טומאה, אז עיקר טהרתן של ישראל הוא על ידי אסיפת כל ישראל ויחוד לבם כאחד, וזה תלוי בזה, על ידי 'הקבצו', קביעה היא כשתקבץ חלקי הדבר ותחברם לאחד, מה שאין כן 'אסיפה' הוא אסיפת הרבה דברים למקום אחד, וזה ענין אומרם ז"ל ברגל הוא טהרת כל ישראל, הכתוב עשאן כולן חברים, ועיין רש"י בכל זמן שיששראל נאספים למקום אחד קרי להו חברים, עיין שם, והוא כיון שנתאספו כל ישראל אז נטהר הכל, כי עיקר טהרת אפר הפרה הוא על ידי האמונה וההכנעה, ונפשיו כעפר לכל תהיה, וישפיל עצמו כאזוב ויתרפא, ועל ידי האחדות זוכים לזה.

ויחי

אמרות ופנינים יקרים

מספה"ק ישמח ישראל

חזק חזק ונתחזק

ילקוט דברי חיוזק לרגל שבת חזק [א]

חיוזק: לאמונה + בטחון + תפילה + תשובה + רפואה + בעת צרה + בעת חשכות + בעת הסתרה.

היינו כי עבר ח"ו על כל ל"ו כריתות שבתורה שנכרת לגמרי ר"ל משורש העליון, ועבר ובטל מן העולם ואין לו תקומה ח"ו כלל לא בזה ולא בבא, עכ"ז יש מקום הנקרא כל ישראל, אשר בו כלולים כל נשמות ישראל עושי רצונו, כמו שהאריך בזה המגיד הק' מקאזניץ והרבי ר"א בספרו נועם אלימלך, ושכולל עצמו בכללות ישראל ומאמין באמונה שלמה כי הוא כל יכול, מעורר בזה רחמנות מכל העולם כולו, וחותר חתירה תחת כסא כבודו לקבלו בתשובה שלימה ממקום גבוה הנעלם מהשגת נבראים, ואם מתחרט מעתה על מעשיו ומאמין ברוממות ה' כי הוא משגיח על כל דבר בהשגחה פרטית בכח האמונה הזאת מעורר זכות אברהם מדת החסד, להמשיך מדת החסד ממקור החסד לרחם עליו בגלותו.

חיוזק לאמונה

כל אחד בכל מצב שהוא יכול לזכות לאמונה

ולאמונה יוכל כל אדם לזכות באיזה מצב שיהי' עומד, כל זמן שעוד מחזיק באמונת אלקי ישראל יוכל להאמין בה' וברוממותו, וברוב רחמנותו שאין לו סוף ותכלית יוכל לרחם גם על שפל ונבזה וחדל אישים כמוני ג"כ, וככח אמונה הזאת מעורר זכות אברהם מדת חסד, להמשיך עליו חסד ממקור החסד לרחם עליו בגלותו, לעורר לבו לאהבת השי"ת, ולהחזירו בתשובה שלימה לפניו, ובזכות אמונה הזאת נזכה לגאולת עולם, וכמ"ש והי' לך ה' לאור עולם.

לך לב ולאמונה יוכל כל אדם לזכות באיזה מצב שיהי' עומד בו, ואף מי שהוא בחי' פגרים בלא גידין ועצמות,

ע"י האמונה יכול לחזק עצמו בעת חשכות וזה הוא רפואת תעלה לנפש הישראלית

עומק אחרית הוא אף מי שהוא בעומק שפל המצב מאוד, שהרבה לפשוע כ"ב עד שירד לעומקא דתהומא רבה, עכ"ז כשמשים אל לבו גודל צרת נפשו ומתבונן במצבו חמור, וע"י אמת ואמונה שהוא חד שאידו אמת ואיהי אמונה, שהאמונה הוא היפך משקר, ומאמין באמונה שלימה בה' ברוח רחמנותו ית"ש שמרחם על כל הנפשות לבלתי ידח ממנו נדח, וכמאמר הכתוב אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם, כמו שאין שום השתנות בהוי' כ"ה כך בני יעקב לא כליתם, ומשים בטחונו על ה' הרחמן שירחם גם עליו מצדו הטוב כי הפיץ חסד הוא, ומה לו עומק ראשית או עומק אחרית, הלא הכל הוא בידו יתברך שמו הנאיר לכל העולמות, באמונת אומן זו שהיא כלי הרגשת שכל וכלי טעם, מעורר רצון העליון משמים ממעל ממקום גבוה מאוד נעלה למעלה מתפיסת שכל הנברא, כי אין טעם לרצון, לזה הוא רפואת תעלה לנפש ישראלית שיוכל לחזק את עצמו בעת חשכותו.

ויצא ה'

שמתנוצץ אור האמונה מאבות הק' שהופיעו אור אמונה לעת החשכות.

וישלח ה

חיזוק לבטחון

המתקת הדינים לרחמים ע"י בטחון

מזה יראה כל האדם לחזק א"ע במדת הבטחון בכל הענינים, הן בעניני עוה"ז והן בעניני עוה"ב, עבדות הבוב"ה, אף אם יודע בעצמו שמכף רגלו ועד ראשו אין בו מתום, ומלוכלך ומטונף בכל מיני טינופים, ומה גם בחטא המר הזה, אעפ"כ יבטח בד' כי אין חקר לגדולתו, ובה יזכה לתשובה שלימה, ולהמתיק כל הדינים השורין עליו לרחמים וחסדים, ומעבירות יעשו זכיות, ועוד יוכל להתרומם ולעשות נ"ד ליוצרו.

נח ג

יבטח באבינו שבשמים החי וקיים כי אין חקר לגדולתו

ומדת בטחון הוא התחזקות לנפש הישראלי, כמאה"כ ובוטח בה' ישוגב, והוא רפואת תעלה לנפש הישראלי, אף אם יודע האדם בעצמו שמכף רגלו ועד ראשו אין בו מתום, ומלוכלך ומטונף בכל מיני טינופים, ואיך יבוא אל שער המלך בלבוש שק, אעפ"כ יחזק את עצמו ויבטח באבינו שבשמים החי וקיים, כי אין חקר לגדולתו, ויהי נחשב לפני הקב"ה כאלו הי' מקיים המצוה בדעת השלימות ובכוונות הראויות לה, וכאלו הי' מייחד היחודים כראוי וכנכון.

נח י

ולאמונה ויכל לזכות כל אחד מישראל באיזה מצב שיהי' ועיקר להאמין ברוממות ד' ולחזק א"ע שתפילותיו עולה למעלה למעלה. כי העיקר באבתה דליבא תלי' מילתא, וכידוע מעשה הבעש"ט שאמר אפי"ף פון אידו עולה למעלה מעלה.

סוכות כ

ע"י האמונה זוכה למדת בטחון שהוא ענף מאמונה
כשמתבונן האדם עומק שפל מצבו שהרבה לפשוע כ"כ נגד יצרו ובוראו, עיקר עצתו הוא אמונה להאמין בה' ובאחדותו וברוממותו ית"ש בבחי' ואמונתך בלילות, שכ"מ שמתגבר יותר תוקף החשכות נחוץ יותר להשריש בלבו כח האמונה, וע"י האמונה זוכה למדת בטחון שהוא ענף מאמונה, אמונה הוא השורש ובטחון הוא ענף, וכמו"ש הרמב"ן כל הבוטח נקרא מאמין שא"א להיות בעל בטחון קודם אמונה ולא להתקיים עלי לפי שאין אדם בוטח אלא במי שמאמין בו שהיכולת בידו למלאות שאלתו. ועיקר הבטחון הוא בשעת צרה כמבואר בזה"ק ובאור החמה, ואף שלפי השגת שכל אנושי אין עוד שום מזור ותרופה לתחלואי נפשו, עכ"ז יאמין ויבטח בחסד עליון ובגדלות הבוב"ה שאין סוף ותכלית לפי ערך גודל רוממותו ית"ש ברוב רחמנותו יעזור גם לי השפל שבשפלים, שהוא כל יכול אף דברים שהם למעלה מהמערכת והמדות.

וישלח ה

בזמן הזה בנקל יוכל לזכות לאמונה

...ובאמונה החזקה יוכל להמשיך חיים מלעילא בבחי' וצדיק באמונתו יחי' לכל המקומות ולבבות החשכות שיהי' בבחי' חי, ובפרט בזה"ז בנקל יוכל לזכות לאמונה,

כל מה שהאדם הוא ביותר בחשבת הדעת ובעומק הארץ, נחוץ יותר לחזק עצמו באמונה שלימה

וזה להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות, ע"י אמונתו החזקה בזמן החשכות, היינו בעת שנחשף לו אור הדעת ואין נגה לו, שמצדו אין לו כלל, רק שמאמין באמונה שלימה ותמה, ובוטח בה' ובישועתו בבטחון חזק ואמיץ, וזכה להגיד בבוקר חסדך להמשיך אור הדעת, ושנתפקח עיניו לראות, וכאור בוקר יורה אור. וכל מה שהאדם הוא ביותר בחשבת הדעת ובעומק הארץ, נחוץ יותר לחזק עצמו באמונה שלימה, כמאה"כ שכן ארץ ורעה אמונה, מי ששוכן בארץ יותר, ורעה אמונה, צריך ביותר להכיר ולדבק עצמו באמונה, ונפשי כעפר ליכל תהי' פתח לבי בתורתך, וממשיך בזה כט"ס

נח י

חיזוק לתפילה

יחזק את עצמו במאמר 'בשבילי נברא העולם'

וכאשר יתייאש ח"ו מפאת ידיעתו שהוא משוקע בעומק הקליפה ר"ל, כאשר היצה"ר רוצה ח"ו להביאו לידי עצבות, ומראה לו שפלותו אשר במה נחשב תורתו ועבודתו, כי כן דרך היצה"ר להעציב ולהשפיל את האדם להפילו עי"ז ברשת החטא, שיאמר לנפשו נואש, שמזכיר לו חטאיו ומעשיו הרעים, באומרו איך אתה בא לעבוד ולהתפלל לבוראך, ולבוא אל שער המלך בלבוש שק, ומה גם להרים ראש ולמלא מילי קדם מלכא עילאה, עד שיתמרמר כ"כ עד שלא יאמין שהקב"ה ישמע לתפילתו, אז צריך לחזק א"ע במאחז"ל הק' ולומר בשבילי נברא העולם, והיינו שיש בי עוד חלק יעקב אשר ירד ממקור חי החיים מהאור אין סוף וא"ח, וכ"ז שקוסטא דחיותא דא עדיין בקרבי יוכל לצמוח להחיותו לגמרי ולהטיב אחריתו.

נח ז

כל זמן שהנשמה בקרבי מובטח אני שיקבל עוד את תפילתי

'דחה דחיתני לנפול וה' עזרני',

כי את האיש השמח בתקנות צור

ישועתו לא יוכל להפילו בדחי' אמת, אבל את האיש הנדכה והנעצב ביאוש שלא מדעת גם בדחי' בעלמא יוכל להפילו לעומק ארץ ותלן עצבות, ובנפילה ניחא לי' דלקני, וזהו דחה דחיתני לנפול, שהיצה"ר מעציב ומשפיל אותי ואח"כ רוצה לדחותני לנפול לבאר שחת, אבל וה' עזרני ברחמיו, אף שבאמת לפי מעשי המקולקלים איני כדאי לעמוד לפני ולגשת עוד אל הקודש, אעפ"כ בוטח אני בה' ובישועתו, וברוב רחמיו שדורש עצות ותחבולות לעזרת בניו לכל ידח ממנו נדח שלא יתן למוט רגלי, וכ"ז שהנשמה בקרבי מובטח

אני שיקבל עוד את תפילתי, וחסדו ואמתו לא יעזבוני, וזה בשבילי נברא העולם, שמאמין אנכי בחסדי ה' כי בשבילי ברא כל העולם כולו.

נח ז

חיזוק לתשובה

אע"פ שחטא אם מאמין ובוטח בד' ובישועתו חסד יסוכבנו

וזה אם נפש כי תחטא ומעלה מעל בד' והרבה לפשוע כ"כ עד שפגם ח"ו באוב"ק במדת יסוד, וכנודע שמהחטא המר נתרחק מאור פני מלך חיים, כנודע בסה"ק שמדת יסוד נקרא מדת התקשרות, מדת אל חי, עכ"ז אם לא במרד ובמעל ח"ו פגם באוב"ק, בחי' מושך ערלתו שמאס באות הקודש, ומשים אל לבו עד כמה גרם בחטאו המר, וכי אין לו עתה שום מנוס ומפלט, אך בוטח בד' ובישועתו, ומאמין כי הקב"ה סולח ומוחל לכל ואינו פוסל תפילת שום ברי', ובאמונתו החזקה עושה תשובה על החטא הזה, הקב"ה חותר לו חתירה מתחת כסא כבודו ופושט יד ימינו לקבלו:

ואותן שחטאו יותר מדאי,

היינו אף כי לפי ערך החוטא, ברי' שפילה אפילה קלה ונבזה שמרד והמרה נגד רוממות הבונ"ה, הוא כל החטאים, שחטא יותר מדאי, אך אם מאמין ובוטח בד' ובישועתו חסד יסובבנו.

וידא ט

אל יאמר לנפשו נואש כי עוד יש פתח לפני בתשובה

וזה שחטא ומשים אל לבו רוב מעשיו המקולקלים, ולבו כדונג נמס בתוך מעיו בראותו איך שנתרחק מאור

קוה וחזור וקוה

את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון היינו שתקוה הנטועה ומושרשת בלב כל איש מישראל זה תקשרי כך, כי זה הוא ממדת יעקב אבינו ע"ה, ותקות חוט השני הוא הרמוז על התפילה, כדאיתא בכרכות אם התפלל אדם ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר קוה אל ה' חזק ויאמין לבך וקוה אל ה', קוה וחזור וקוה, וחוט השני הוא ע"ד כחוט השני שפתותך המרומז לתורה ותפילה, היינו שבכח הזה אנו מתפללים וחוזרים ומתפללים, ותקויתנו חזקה שלא נאבד חלילה אף אחר כל הצרות, כי עוד יאיר לנו ובאורו נראה אור.

ויהי א

חיזוק בעת חשבות

אין עצה אחרת רק להאמין באמונה פשוטה

ובאמת בתוקף חשכת הגלות אין עצה אחרת רק להאמין באמונה פשוטה ושלימה בבחי' ואמונתך בלילות, להאמין ברחמנותו שמרחם על כל נפשות ישראל לבלתי ידח ממנו נדח, ומאשפות דלותינו ירוממנו. וכמאה"כ כי אשב בחושך ה' אור לי שמאמין אני בהחשכות שיאיר לי ד', וע"י האמונה זוכה לישועה.

ר"ח כסלו א

יש לנו על מי להשען

כל עיקר התחזקות לנפש הישראלית בעת החשכות, הוא במה שיודע גודל רוממות השי"ת שיש לו על מי להשען ויבטח בשם וישען באלקיו, שדרכו הטוב להטיב ולרחם על כל הנפשות שלא יאבד ניצוץ מישראל, וכמאמר דהע"ה בה' תתהלל נפשי, כפרש"י ז"ל שמתפאר אני ומתהלל שיש לי פתרון כזה להגן ולהושיע, שכולם בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר עיניהם.

חנכה כח

הרבה ריוח והצללה לפני

כאשר האדם מישראל משים אל נפשו גודל התרחקו מהקדושה וחשכת הלילה נגד עיניו שלא יראה אור פני מלך חיים, וכדומה כל החשכות גופני ורוחני אשר יסובבהו, ונעשה מזה נכונה ושפל עד לעפר, זוכה לעזר ה' מגודל רוממותו ית"ש, וכמו"ש דהע"ה מאין, על ידי שהוא בעיני עצמו כאין וכאפס מהתבוננות זו, יבוא עזרי, כי מי יוכל להאיר מקומות החשוכות אם לא הבורא ית"ש שהוא המאיר לארץ, ומי יוכל להעלות ולהרים מעומק האחרית אם לא הבוב"ה שא"א להשיג ולהבין גודל רוממותו, כי החקר אלוך תמצא, ואפילו מלאך ד'

פני מלך חיים, עכ"ז אל יאמר לנפשו נואש ויחזק א"ע שח"ו לא נתרחק, כי עוד יש פתח לפניו בתשובה, ואם צעק יצעק אל ד' ויאנח אנחה אחת מעומקא דלבא ישמע לו, כי חנון הוא, ויעלה לאור עולם. וכמו"ש דהע"ה ואציעה שאול הנך, אף אם אני ח"ו בשאול עכ"ז הנך, באנחה אחת מעומקא דליבא. וזה ממעמקים קראתיך ה' אף שאני ח"ו יורד ליו"ד עומקא, עכ"ז משם קראתיך ה', כי אתה שומע תפילת כל פה, ולך לבד עינינו תלויות, ומרוב רחמיו מאשפות דלותינו ירוממנו, ומשברות לבו על התרחקותו מאור פני מלך חיים זוכה להתקרבות ולהתדבקות באור א"ס ב"ה.

חיי שרה ז

חיזוק בעת צרה

כשיודע ומאמין שהכל מוה' והכל לטובה ממתק כל הגבורות ונתהפך הכל לטוב תיכף

ושמשון כשהי' בצרה גדולה אז התפלל לד' ויאמר ה' אלקים זכרני נא וחזקני נא, שיחונן לו ד' דעה והשכל והתחזקות לידע שהכל הוא מד' והכל לטובה.

ובאמת הכל באהבה, בהאמונה והידיעה הזאת ממתק כל הגבורות ונתהפך הכל לטוב תיכף כמבואר בסה"ק, וע"י תפילת איש ישראל, המעוטף בצרות ר"ל, באמת ובלב טהור שיזכירו ד' ויתן לבו בעניו ומרודו לדעת כי הכל הוא מד' והכל הוא לטובה, ושיקבל הכל באהבה, נתעורר ברכת יצחק אע"ה, והקב"ה חוננו בדעה שלימה, ומיד כשיודע ידיעה אמיתית ויאמין כן באמונה שלימה נמתק הכל, וזוכה לרחמים וחסדים טובים ומגולים.

תולדות יג

מאתו לא תצא הרעות

יעאע"ה השפע השפיע לנו אור הרעות שנוכל להזק א"ע בתוקף הצרות וההשכות, היינו להשוב ולשום אל לבו מי הוא המעריב ערבים וממקור מי יצא הייסורים, ממקור הרחמים רבים אשר מאתו לא תצא הרעות, רק דרכו הטוב להטיב, ואף אם לעומת זה ישים אל לבו שפל מצבו ופחיתות ערכו יראה שאינו כדאי וראוי להישועה, עב"ז ידע ידיעה אמיתית ויחזק עצמו עם יקרת נפשו אור הנערב הטמון בקרבו, אשר בזה יוכל להאיר כל חשכת לבו ולהחיות את נפשו להשאר בחיים חיותו.

ויחיג

להמשיך חיים ממקור החיים למעלה מהעולם בחי' מוחין דלעילא, ...ועי"ז תלך לבטח דרכך.

ויצא ו

אף היורד ונופל ח"ו כל ישתוק וידום, רק יהלל וישבח לה'

אם תשכב לא תפחד, שכיבה הוא בחי' נפילת קומה כידוע, ואף אם תשכב ונפלת לא תפחד, רק תאמין באבינו שבשמים החי וקיים, שברוב רחמיו וחסדיו העצומים יחדש עוד כנשר נעוריק ותחי' עוד. וכמו"ש הרב הק' מוהר"י מרוזין זצלה"ה על הכתוב 'לא המתים יהללו יה ולא כל יורדי דומה', היינו אף היורד ונופל ח"ו כל ישתוק וידום, רק יהלל וישבח לה', ויאמין ברחמנות הבו"ה שהוא רחום וחונן שיחדש ימי נעוריו באמין כח ורב אונים ובבריאות.

ויצא ו

רוח איש היא נקודה הפנימית ר"ל כל זמן שידוע שרוח היהדות מתעסס במו, מחזק את עצמו, ומצפה ומקוה ומייחל כי עד מהרה ירחם ה' עליו, וישב עוד מדרכו הרעה

תפארת הוא בניקוד חולם כנדוע, וחולם הוא מלשון הכתוב 'ותחלימי והחיני', שהיא בריאות וחוזק, וכמו שאומרים 'להחלימו ולרפאותו', ובכל עניני מחלה חלילה העיקר הוא התחזקות, כמאמר הכתוב 'רוח איש יכלכל מחלה', רוח איש היא נקודה הפנימית החלק אלקי ממעל, כמאמר ז"ל אין איש אלא הקב"ה שנאמר ה' איש מלחמה, יכלכל מחלהו, ר"ל כל זמן שידוע שרוח

צבא-ות, וק"ו בן בנו של קל וחומר איש מגושם ערל וטמא יבין את זאת, ומידות הכנעה וביטול הוא רק בנפש הישראלי, ...ע"י גודל הכנעתו זוכה לתכלית בהכנעה האמיתית, ומאמינים ובוטחים בד' ובישועתו בבטחון חזק ואמין ברוב חסדיו אשר לא תמנו כי עוד יש הרבה ריוח והצלה לפניו ומאשפות דלותינו ירוממו, ובזכות האמונה והבטחון מעורר זכות אבותינו הקדושים, שאנו מאמינים בני מאמינים.

חנוכה כ

חיזוק לרפואה

התחזקות הוא עצה להמשיך חיים ממקור החיים

אם האדם נחלה חולי הגוף וחולי הנפש, ותחלואיו מתגברים כ"כ עד שלפי הטבע ולפי השגת אדם נדמה לו שאין עוד מזור ותרופה לתחלואיו, עכ"ז בל יאמר לנפשו נואש חלילה, רק יחזק ויאמין א"ע ויאמין ברחמנות הבו"ה הבלתי בעל תכלית שאין סוף ואין חקר, שירחם עליו וישלח לו עזרו מקודש ממקור הרחמים רבים למעלה מהעולם ומהשגת שכל אנושי, ...ועצתו "אמונה, שיאמין

שיש מקור הרחמים למעלה מתפיסת שכל הנבראים, בבחי' אני ה' אני ולא מלאך אני ולא שרף, ואפילו החיות ואופני הקודש לא ידעו ולא יבינו זאת רק אני ד' בבחי' לפני ד'. וזה שאנו אומרים ותקננו בעצה טובה מלפניך, ממקור הרחמים שהוא רק מלפניך. ויהיו חיים לנפשך, עדה"כ רוח איש יכלכל מחלהו, התחזקות הוא עצה

כשהאדם מחזק א"ע בעת ההסתרה, זוכה שתלקח ההתחזקות אל המלך מלכי המלכים הקב"ה להמליץ טוב

אם האדם מחזק א"ע בימי תוקף החשבות וממלך הקב"ה על רמ"ח איבריו ושם"ה גידיו, ומאמין באמונה שלימה כי בחשוכא נהורא עמי' שריא, שגם בהחושך מתנוצץ אור, ומתוך הצרה ימציא פדות ורוחה, באמונתו החזקה זוכה לגדל ולהרים ולנשא שמו ית', וכח ההתחזקות ותוקף אור אמונתו החזקה בתוך החשבות, עלה למעלה למעלה ראש וממליץ טוב בעדו לפני בעל הרחמים. וזה מאמר הכתוב ותלקח אסתר אל המלך אהשוורוש בחודש העשירי הוא חודש טבת, היינו בחודש טבת ובימים הנמוכים ימי החשבות והסתרת פנים, אם האדם מחזק א"ע בעת ההסתרה, זוכה שתלקח ההתחזקות והאמונה אל המלך מלכי המלכים הקב"ה להמליץ טוב.

חנוכה כג

ורפואה בגוף ונפש ממקור חיות האמת, כמוש"א ונח"ל ממקור עמך, ומשפיע דעת ושפע קדושה להמוח והמדות.

סוכות סז

היהדות מתנוסס במו, ושב"בי זיקי אלקי עוד לא נכבו, מחזק את עצמו, ומצפה ומקוה ומייחל כי עד מהרה ירחם ה' עליו, וישוב עוד מדרכו הרעה, וכש"א עוד בו נשמתו יקו תשובת יציר אדמתו, וממשיך בזה חיות

יחזק את עצמו בכל מיני התחזקות

ומזה יקח כל אחד מישראל מוסר לנפשו ואל יאמר
 נואש חלילה, שאפילו אם ידמה לו חלילה שאיננו מרגיש
 כלום ואיננו מתעורר לתשובה, אולם פנימיות ומעמקי
 לבבו ונפשו חושק וכוסף תמיד למקום מחצבתה ונתפעל
 בתשובה, ולכן מחוייב כל אחד ואחד מישראל לעשות
 כל אשר בכחו לעבודת הש"י, ולהזק את עצמו בכל
 מיני התחזקות לכל להתייבש את עצמו. עד כאן לשוני
 הקדוש. ודבריו הקדושים המה מליצה ישרה עבור
 כלל ישראל.

שמות ג

לעילוי נשמת

זקני הרה"ח ר' מאיר דב"ר שמעון יצחק ז"ל רבניצר

נלב"ע י"א אדר

א"מ הרה"ח ר' בנימין ב"ר מאיר דב ז"ל רבניצר

נלב"ע ז' תשרי תשפ"א

א"מ האה"ח מרת בריינדל ב"ר אברהם ז"ל רבניצר

נלב"ע ב"ג כסלו תשנ"ה

מו"ח הרה"ח ר' נתן נטע ב"ר שמעיה ז"ל שושיצקי

נלב"ע ט"ו מרחשון תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

